

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ірина Зоренко

« ____ » _____ 2024 р.

Реєстраційний №

« ____ » _____ 2024 р.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ
7 КЛАСУ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ

Кваліфікаційна робота студентки
групи АЗЛм-23
ступінь вищої освіти: магістр
спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова та зарубіжна література
(англійська))
Рибальченко Марії Сергіївни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Пальчикова О. О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Члени комісії

Голова ЕК: _____

Члени ЕК _____

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Марія Рибальченко, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	8
1.1. Поняття “діалог” та “діалогічне мовлення” у науковій літературі.....	8
1.2. Лінгвістичні засади навчання лексики англійської мови.....	18
1.3. Лінгводидактичні основи формування діалогічного мовлення в процесі навчання лексики англійської мови.....	29
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ 7 КЛАСУ ПІД ЧАС ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ.....	38
2.1. Аналіз чинних програм і підручників в контексті досліджуваної проблеми.....	38
2.2. Методичні рекомендації щодо формування діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО під час засвоєння лексичних одиниць на уроках англійської мови.....	47
2.3. Система роботи над формуванням діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО у процесі засвоєння лексики англійської мови.....	63
Висновки до розділу 2.....	74
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна освітня парадигма орієнтована на формування ключових компетентностей учнів, серед яких особливе місце посідає іншомовна комунікативна компетентність. У контексті вивчення англійської мови в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) важливим аспектом є розвиток діалогічного мовлення, яке є невід’ємною складовою ефективної комунікації. Особливої уваги потребує формування умінь діалогічного мовлення в учнів 7 класу, оскільки цей вік характеризується активним розвитком комунікативних здібностей та соціальної взаємодії.

Проблема формування діалогічного мовлення у процесі засвоєння лексики англійської мови є актуальною з огляду на необхідність підготовки учнів до реального спілкування в іншомовному середовищі. Ефективне володіння лексичним матеріалом є ключовим фактором у побудові змістовного та грамотного діалогу, що підкреслює важливість інтеграції лексичного аспекту у процес формування діалогічного мовлення.

Вказану ідею відображено в законодавчих і нормативних документах України, де наголошено на необхідності формування в учнів здатності спілкуватися іноземними мовами, розвитку їхньої комунікативної компетентності та створення умов для ефективного міжкультурного діалогу. Зокрема, ця думка підкреслюється у таких документах:

Закон України “Про освіту” від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [26], який визначає засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності.

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392 [22], який встановлює вимоги до обов’язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти.

Концепція розвитку педагогічної освіти, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. № 776 [24], яка визначає стратегічні напрями розвитку педагогічної освіти в Україні.

Рекомендація № 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) “Про основні компетенції для навчання протягом усього життя” від 18 грудня 2006 року [31], яка визначає ключові компетентності для навчання протягом життя, включаючи спілкування іноземними мовами.

Ці документи підкреслюють важливість розвитку іншомовної комунікативної компетентності, зокрема умінь діалогічного мовлення та засвоєння лексики іноземної мови, що є особливо актуальним для учнів 7 класу ЗЗСО, оскільки цей вік характеризується активним розвитком абстрактного мислення та соціальних умінь. Крім того, у 7 класі відбувається поглиблення вивчення іноземної мови, що вимагає розширення словникового запасу та вдосконалення комунікативних здібностей для ефективної участі в більш складних діалогах та дискусіях.

Теоретичне підґрунтя методики формування діалогічного мовлення на уроках англійської мови розглянуто в різних галузях науки: а) лінгвістика (І. Ліпінська, К. Марелло, П. Нейшен, А. Павленко, Дж. Пустейовський); б) загальна, педагогічна й вікова психологія (Ж.-М. Девеле, Т. Дервінг, С. Крашен, М. Мунро, А. Павленко, К. Сайто); в) лінгводидактика (О. Бігич, Н. Бориско, О. Вишневський, Н. Гальскова, І. Задорожна, Л. Калініна, Т. Коробейнікова, З. Корнева, Т. Кравченко, Г. Ловгач, С. Ніколаєва, В. Редько, І. Самойлюкевич, О. Тарнопольський, В. Черниш, М. Щербина). Питання навчання лексики іноземної мови досліджували Е. Алке, М. Буччі, К. Ельбро, І. Ліпінська, П. Нейшен.

Проблема формування діалогічного мовлення у процесі засвоєння лексики англійської мови потребує подальшого наукового дослідження, зокрема в контексті навчання учнів 7 класу ЗЗСО. Отже, актуальність теми зумовила вибір напрямку дослідження: “Методика формування діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО у процесі засвоєння лексики англійської мови”.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та розробити ефективну методику формування діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО у процесі засвоєння лексики англійської мови.

Для досягнення мети визначено такі завдання дослідження:

- 1) уточнити сутність понять “діалог” і “діалогічне мовлення”;
- 2) охарактеризувати лінгвістичні засади навчання лексики англійської мови учнів 7 класу;
- 3) обґрунтувати лінгводидактичні основи формування діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО;
- 4) проаналізувати чинні програми та підручники з англійської мови для 7 класу ЗЗСО;
- 5) розробити методичні рекомендації з формування діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО у процесі засвоєння лексичних одиниць на уроках англійської мови;
- 6) підготувати систему завдань для розвитку діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО у процесі засвоєння англомовної лексики.

Об’єкт дослідження – процес навчання англійської мови в 7 класі ЗЗСО.

Предмет дослідження – зміст, методи, прийоми формування діалогічного мовлення учнів 7 класу в процесі навчання лексики англійської мови.

Для досягнення запланованих завдань нами використано наступний комплекс **методів дослідження**:

теоретичні: аналіз і синтез, узагальнення і систематизація психолого-педагогічної і методичної літератури з теми дослідження; аналіз програм та підручників, які використовують при навчанні англійської мови в 7 класі ЗЗСО;

емпіричні: спостереження за освітнім процесом, проведення бесід з учителями й учнями, практичне застосування власних методичних розробок задля перевірки їх ефективності;

статистичні: оброблення даних, пов’язаних з анкетуванням.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх широкого застосування в освітній практиці. Розроблені матеріали та методичні рекомендації стануть у нагоді як практикуючим вчителям англійської мови при плануванні та проведенні занять, так і майбутнім педагогам – здобувачам філологічних спеціальностей, які опановують методику викладання іноземних мов. Крім того, дослідження може слугувати корисним ресурсом для викладачів, які забезпечують підготовку майбутніх учителів англійської мови.

Апробація результатів дослідження: опубліковано тези у збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської наукової інтернет конференції «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі», яка відбулась 14 листопада 2024 р. у м. Суми.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів та підрозділів до них, висновків до кожного розділу та загальних, списку використаної літератури, що містить 79 позицій. Загальний обсяг дослідження – 87 сторінок.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Поняття “діалог” та “діалогічне мовлення” у науковій літературі

У контексті викладання та навчання англійської мови діалогічне мовлення відіграє ключову роль як фундаментальний компонент комунікативної компетентності. Діалог (від грец. διάλογος) у Сучасній енциклопедії України визначається як двосторонній обмін інформацією між людьми, що включає питання та відповіді [51].

Це визначення підкреслює інтерактивну природу діалогу, що робить його ефективним інструментом для практичного застосування мовних умінь. У процесі навчання англійської мови діалог використовується для різноманітних цілей: практики мови, закріплення граматичних структур, засвоєння нової лексики, розвитку умінь спонтанного мовлення, вдосконалення умінь аудіювання.

Важливість діалогічного мовлення у навчанні підкреслюється багатьма дослідниками. Зокрема, О. Вишневський наголошує: “Діалогічне мовлення виступає не просто однією з форм комунікації, а є її фундаментальною та природною основою. Тому при організації навчального процесу логічно розпочинати саме з діалогу, поступово переходячи до монологічного мовлення” [3, с. 104]. Такий підхід – від діалогічної взаємодії до монологічного висловлювання – відповідає природному шляху розвитку мовленнєвих умінь і є методично виправданим

Ця думка відображає сучасний підхід до викладання іноземних мов, де пріоритет надається розвитку практичних умінь спілкування. Діалог у цьому контексті розглядається не лише як засіб навчання, але і як кінцева мета – здатність вести спонтанну, природну розмову іноземною мовою. Аналіз

наукової літератури демонструє еволюцію підходів до розуміння сутності діалогу та методик його навчання, охоплюючи різні рівні освіти і вікові групи. Теоретичне підґрунтя для розвитку цього напрямку в педагогічній науці створили ґрунтовні праці О. Бігич, Н. Бориско, Н. Гальскової, І. Задорожної, Л.Калініної, С. Ніколаєвої та М. Щербини, які розширили ці дослідження, зосередивши свою увагу на різновидах діалогічних текстів та мовних засобах, що в них використовуються.

Сучасні дослідження пропонують комплексний підхід до формування діалогічного мовлення та враховують різних вікових груп та рівнів освіти. Так, О. Бігич [1] розглядає специфіку навчання діалогічного мовлення здобувачів початкової школи та наголошує, що саме діалог є важливим фундаментом для подальшого розвитку мовленнєвих умінь. Дослідниця підкреслює: “Діалогічне мовлення є не лише метою, але й засобом навчання іноземної мови. Воно сприяє формуванню всіх видів мовленнєвої діяльності, розвиває мовну інтуїцію та рефлексію” [1, с. 156].

О. Бігич акцентує увагу на необхідності створення сприятливого мовленнєвого середовища для молодших школярів, яке стимулюватиме їхню природну потребу в спілкуванні. Вона пропонує використовувати ігрові методики та ситуативні діалоги, які відповідають віковим особливостям та інтересам дітей. “Важливо, щоб діалогічне мовлення на початковому етапі навчання базувалося на реальних життєвих ситуаціях, зрозумілих і близьких дітям. Це допоможе їм усвідомити практичну цінність іноземної мови та мотивує до подальшого вивчення” [1, с. 158].

Дослідниця наголошує на важливості поетапного формування умінь діалогічного мовлення, починаючи від простих реплік-реакцій і поступово переходячи до більш складних форм діалогічної взаємодії. На її розгляд, це дозволяє учням набути впевненості у своїх мовленнєвих здібностях та поступово розширювати свій комунікативний репертуар.

Л. Калініна та І. Самойлюкевич зосереджують свої дослідження на розробці методик формування діалогічного мовлення в контексті підготовки

майбутніх вчителів. У публікації “Розвиток професійно-методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови: проблемні завдання” науковці пропонують інтегрований підхід, який органічно поєднує теоретичну підготовку з практичними навичками ведення діалогу та методикою їх навчання.

У своїй праці дослідниці наголошують: “Формування діалогічного мовлення майбутніх вчителів іноземної мови має відбуватися в умовах, максимально наближених до реальної педагогічної діяльності. Це дозволяє студентам не лише вдосконалювати власні мовленнєві навички, але й опановувати методику їх формування у своїх майбутніх учнів” [9, с. 78].

Їхні методики включають широкий спектр інтерактивних технік, серед яких: моделювання педагогічних ситуацій, рефлексивні практики, мікрОВикладання, кейс-стаді та проектна робота до якої входять створення навчально-методичних матеріалів та планів-конспектів уроків, спрямованих на розвиток діалогічного мовлення учнів різних вікових груп.

Л. Калініна та І. Самойлюкевич підкреслюють, що “Гнучкість та креативність у підході до формування діалогічного мовлення є ключовими компетенціями сучасного вчителя іноземної мови. Важливо навчити студентів не лише використовувати готові методики, але й створювати власні, враховуючи специфіку кожної навчальної ситуації” [9, с. 82].

У “Практикумі з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах” С. Ніколаєва розставляє дещо інші акценти. Дослідниця наголошує, що важливим є комплексний підхід до навчання діалогічного мовлення, яке вона розглядає як складне лінгвістичне явище, що має свої специфічні характеристики та структурні особливості.

С. Ніколаєва детально аналізує лінгвістичні аспекти діалогу, зокрема його граматичну та лексичну специфіку. Вона звертає увагу на такі особливості діалогічного мовлення, як еліптичність (неповнота) висловлювань, широке використання мовних кліше та розмовних формул, наявність специфічних засобів вираження згоди/незгоди, перепитування,

уточнення тощо. Авторка підкреслює: “Діалогічне мовлення характеризується ситуативністю та спонтанністю, що вимагає від мовців володіння не лише мовним матеріалом, але й умінням швидко реагувати на репліки співрозмовника, використовуючи адекватні мовні засоби” [18, с. 198].

Особливу увагу дослідниця приділяє прагматичним аспектам діалогу, розглядаючи його як засіб досягнення комунікативної мети. Вона аналізує різні типи діалогічних єдностей та їх функції у мовленні, наголошуючи на важливості навчання учнів розпізнавати та продукувати різні види діалогів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями та думками, діалог-обговорення (дискусія).

С. Ніколаєва також розглядає фонетичні особливості діалогічного мовлення, зокрема інтонаційні моделі різних типів питань, окличних речень, незавершених фраз, які є характерними для живого спілкування. Вона наголошує на важливості розвитку в учнів умінь правильного інтонаційного оформлення діалогічних висловлювань для досягнення ефективної комунікації.

Крім того, авторка звертає увагу на паралінгвістичні засоби, які супроводжують діалогічне мовлення, такі як жести, міміка, постава, які також відіграють важливу роль у передачі інформації та емоцій у діалозі.

Таким чином, С. Ніколаєва представляє діалогічне мовлення як багатоаспектне лінгвістичне явище, навчання якого вимагає комплексного підходу, що охоплює лексичні, граматичні, фонетичні та прагматичні аспекти мови.

Одним із сучасних дослідників, який, подібно до С. Ніколаєвої, приділяє значну увагу діалогу як лінгвістичному явищу, є О. Тарнопольський. У своєму навчальному посібнику [36] науковець представляє комплексний аналіз діалогічного мовлення як складного лінгвістичного феномену та ключового компонента комунікативної компетенції. Автор детально розглядає структурні особливості діалогу, аналізуючи різні типи діалогічних єдностей, їх композицію та функціональне навантаження. Особлива увага приділяється

лексико-граматичним характеристикам діалогічного мовлення, зокрема використанню еліптичних конструкцій, розмовних кліше та фразеологізмів.

О. Тарнопольський наголошує на важливості прагматичних аспектів діалогу, розглядаючи комунікативні інтенції та стратегії, які реалізуються в процесі мовленнєвої взаємодії. Він зазначає: “Діалогічне мовлення є не просто обміном репліками, а складною лінгвістичною структурою, яка відображає динаміку міжособистісної взаємодії та вимагає від мовців володіння широким спектром мовних засобів та комунікативних стратегій” [36, с. 87].

Дослідник також звертає увагу на фонетичні особливості діалогічного мовлення, аналізуючи просодичні характеристики, включаючи інтонацію, ритм та темп. Крім того, він розглядає соціолінгвістичні фактори, які впливають на формування та реалізацію діалогу в різних соціальних контекстах та регістрах мовлення.

На основі глибокого розуміння лінгвістичної природи діалогу, О. Тарнопольський, як і С. Ніколаєва, пропонує комплексний підхід до навчання діалогічного мовлення та створює систему вправ, мета яких – розвивати різні аспекти діалогічного мовлення, враховуючи як мовні, так і прагматичні фактори.

В. Черниш також приділяє значну увагу діалогічному мовленню. У своїй публікації “Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу” авторка досліджує концепцію діалогічного мовлення. Вона характеризує його як комунікативну взаємодію, в якій беруть участь два чи більше співрозмовника. В. Черниш [38] наголошує, що під час такої мовленнєвої взаємодії учасники по черзі виконують ролі мовця (того, хто ініціює спілкування, тобто адресанта) та слухача (партнера у спілкуванні, або адресата).

Дослідниця підкреслює важливість ситуативності та вмотивованості діалогічного мовлення. Вона розглядає різні типи діалогів та їх комунікативні функції, аналізуючи специфічні мовні засоби, характерні для кожного типу.

У контексті компетентнісного підходу, В. Черниш обговорює методи ефективного навчання діалогічному мовленню, спрямовані на розвиток комунікативної компетентності учнів у іншомовному спілкуванні.

Головний фокус роботи Т. Коробейнікової полягає у застосуванні інноваційних підходів до навчання а саме, інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування діалогічного мовлення. У своїй дисертації “Формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій” [12] дослідниця пропонує комплексний підхід до інтеграції сучасних технологій у процес навчання діалогічного мовлення. Вона акцентує увагу на потенціалі інформаційно-комунікаційних технологій для створення автентичного мовного середовища та забезпечення інтерактивності навчального процесу та пропонує використання різних онлайн цифрових інструментів, на кшталт відеочатів, форумів, блогів та соціальних мереж, для практики діалогічного мовлення в реальних комунікативних ситуаціях.

Т. Коробейнікова наголошує на важливості розвитку не лише мовленнєвих умінь, але й цифрової грамотності майбутніх учителів. зазначаючи: “Використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні англомовної компетентності в діалогічному мовленні дозволяє створити динамічне, інтерактивне середовище, яке стимулює природну комунікацію та підвищує мотивацію студентів до вивчення мови” [12, с. 112].

Особливу увагу в роботі приділено розробці системи вправ та завдань, які інтегрують технологічні інструменти в процес навчання діалогічного мовлення. Ця система включає як підготовчі вправи з використанням цифрових ресурсів, так і комунікативні завдання, які моделюють реальні ситуації спілкування за допомогою сучасних технологій.

М. Щербина представляє сучасний погляд на формування комунікативної компетентності з урахуванням когнітивних аспектів навчання, що може підвищити ефективність формування умінь ведення діалогу англійською мовою.

Т. Кравченко фокусується на розвитку лексичної компетентності як основи для ефективного діалогічного мовлення, а Н. Бориско розглядає важливість правильної вимови у діалогічному мовленні на різних етапах навчання. Натомість І. Задорожна [7] зосереджується на ефективній підготовці педагогічних кадрів. Авторка наголошує на важливості формування рефлексивних умінь у майбутніх вчителів англійської мови як ключового елементу ефективного викладання діалогічного мовлення. Це дослідження має особливе значення для педагогічних вузів та програм підготовки вчителів іноземних мов.

З іншого боку, З. Корнева та Г. Ловгач у публікації “Використання смарт-технологій у навчанні професійно орієнтованого діалогічного мовлення студентів технічних спеціальностей” [11] розглядають практичне застосування сучасних технологій у навчальному процесі. Автори досліджують потенціал смарт-технологій для розвитку умінь професійно орієнтованого діалогічного мовлення у здобувачів технічних спеціальностей. Ця робота має практичне значення для викладачів англійської мови у технічних вузах та може сприяти покращенню професійної комунікації здобувачів зво.

Обидва дослідження, хоч і мають різні фокуси та цільові аудиторії, підкреслюють важливість розвитку комунікативної компетентності в діалогічному мовленні. Вони пропонують комплексний погляд на проблему: від підготовки викладачів до практичного застосування в аудиторії. Ці роботи відображають сучасні тенденції в методиці викладання іноземних мов та можуть стати основою для подальших досліджень у цій галузі.

Не обійшли увагою діалогічне мовлення і зарубіжні дослідники. За останні роки було проведено низку важливих досліджень, які розширили наше розуміння ролі діалогічного мовлення у вивченні англійської мови та запропонували нові підходи до його розвитку. У 2021 році А. Сміз і К. Джонсон опублікували в журналі *Language Learning & Technology* результати свого дослідження “Peer-to-Peer Dialogic Feedback in Online English Language

Learning Environments” [73]. Вони зосередились на ефективності взаємного діалогічного зворотного зв'язку між студентами в онлайн-середовищі навчання. Дослідники виявили, що такий підхід не лише сприяє розвитку умінь діалогічного мовлення, але й покращує критичне мислення студентів, їхню здатність до самооцінки та взаємооцінки. Це дослідження підкреслює важливість колаборативного навчання та активної участі студентів у процесі вдосконалення умінь спілкування.

Ген Ванг у своєму дослідженні “The Impact of Virtual Reality on Dialogic Speaking Skills in EFL Classrooms” [44] розглянув вплив технологій віртуальної реальності (VR) на розвиток умінь діалогічного мовлення. Результати їхньої роботи, опублікованої в журналі *Computer Assisted Language Learning*, показали, що використання VR-симуляцій значно підвищує мотивацію студентів до участі в діалогах англійською мовою. Більше того, учні, які практикувалися за допомогою VR, продемонстрували кращу плавність мовлення та вищий рівень впевненості порівняно з контрольною групою. Це дослідження підкреслює потенціал інноваційних технологій у створенні імерсивного середовища для практики діалогічного мовлення.

Кім та Лі [61] у своєму дослідженні “Integrating Artificial Intelligence Chatbots for Enhancing Dialogic Speaking Skills in EFL Context”, опублікованому в *TESOL Quarterly*, розглянули потенціал використання ШІ-чатботів для розвитку умінь діалогічного мовлення. Вони виявили, що регулярна практика спілкування з чатботами суттєво покращила здатність студентів вести спонтанні розмови англійською мовою. Крім того, така практика сприяла розширенню словникового запасу учнів та підвищила їхню впевненість у використанні розмовних виразів. Це дослідження відкриває нові перспективи для використання штучного інтелекту в навчанні іноземних мов, особливо для розвитку умінь діалогічного мовлення.

Варто також звернути увагу на дослідження А. Гарсія-Пінар і К. Пальєха-Лопес під назвою “Enhancing Dialogic Competence through Task-Based Language Teaching in Online EFL Classes” [55]. Опубліковане в журналі *ELT*

Journal, це дослідження зосередилось на ефективності застосування методу task-based language teaching (TBLT) для розвитку діалогічної компетенції в онлайн-класах англійської мови. Автори виявили, що використання комунікативних завдань, орієнтованих на реальні життєві ситуації, значно підвищило здатність студентів вести змістовні діалоги англійською мовою. Крім того, такий підхід сприяв розвитку критичного мислення та покращив навички вирішення проблем у контексті мовної взаємодії. Це дослідження підкреслює важливість наявності автентичного контексту для практики діалогічного мовлення навіть у віртуальному навчальному середовищі.

Ці дослідження демонструють, що наукова спільнота виявляє дедалі більший інтерес до методик формування умінь діалогічного мовлення в процесі вивчення англійської мови. Особливий акцент робиться на поєднанні інноваційних підходів із сучасними цифровими технологіями задля покращення результативності навчання. Зокрема, на використанні віртуальної реальності, онлайн-платформ для взаємного навчання та штучного інтелекту, які відкривають нові можливості для створення автентичного мовного середовища та забезпечення індивідуалізованої практики діалогічного мовлення.

Отже, аналіз робіт сучасних науковців в царині саме навчання діалогічного мовлення дозволяє виділити кілька ключових тенденцій у сучасній методиці формування цієї навички при вивченні англійської мови:

1. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес на всіх етапах освіти.
2. Акцент на розвитку лексичної та фонетичної компетентності як основи для ефективного діалогічного мовлення.
3. Важливість самостійної роботи учнів та студентів над розвитком діалогічних умінь.
4. Застосування когнітивних підходів у методиці навчання діалогічного мовлення.

5. Врахування специфіки різних вікових груп та рівнів освіти при розробці методик навчання діалогічного мовлення.

Перелічені дослідження пропонують комплексний підхід до формування діалогічного мовлення, який враховує технологічні, когнітивні та лінгвістичні аспекти навчання на різних етапах освіти. Це дозволяє розробляти більш ефективні методики для розвитку комунікативних умінь учнів та студентів у процесі вивчення англійської мови, враховуючи сучасні вимоги до мовної освіти та особливості сприйняття інформації різними віковими групами.

Підсумовуючи огляд наукових джерел щодо трактування понять “діалог” та “діалогічне мовлення”, на наш погляд варто звернутися до їх базових дефініцій у авторитетних лінгвістичних джерелах. У “Термінологічній енциклопедії” О. Селіванової знаходимо, що діалог (від грец. dialogos – бесіда, розмова) – це “форма мовної комунікації, учасники якої обмінюються репліками-висловлюваннями; особливий вид тексту, що створюється в процесі спілкування двох або більше співрозмовників” [32, с. 128].

Комплексне визначення діалогічного мовлення пропонує “Словник-довідник з української лінгводидактики” за редакцією М. Пентилюк, характеризуючи його як “форму усного мовлення, якій притаманні ситуативність, спонтанність, двосторонній характер, та яка характеризується використанням позамовних засобів спілкування, певних мовленнєвих кліше та специфічних лексико-граматичних структур для вираження комунікативних намірів” [34, с. 67].

Саме ці енциклопедичні визначення ми вважаємо найбільш релевантними для нашого дослідження, оскільки вони:

чітко окреслюють лінгвістичну природу явища;

акцентують увагу на комунікативній складовій;

враховують різні аспекти діалогічного мовлення (лінгвістичний, комунікативний, прагматичний);

підкреслюють специфічні характеристики діалогу як форми мовлення; мають універсальний характер, що дозволяє застосовувати їх у контексті навчання іноземної мови.

Спираючись на ці базові дефініції, ми можемо перейти до детальнішого розгляду особливостей формування навичок діалогічного мовлення у процесі вивчення англійської мови. Особливу увагу варто приділити розробці методик, які б ефективно поєднували традиційні підходи з інноваційними технологіями, забезпечуючи всебічний розвиток комунікативних умінь у процесі вивчення англійської мови.

1.2. Лінгвістичні засади навчання лексики англійської мови

Навчання лексики англійської мови є складним і багатогранним процесом, який ґрунтується на низці лінгвістичних засад, які охоплюють різні аспекти мови та процесу її вивчення, забезпечуючи комплексний підхід до засвоєння нової лексики. Їх розуміння та застосування навчання англійської мови є в цілому та формуванні діалогічного мовлення, зокрема, є ключовим засобом для ефективного викладання та вивчення англійської мови.

Проведений нами аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що основними лінгвістичними складовими, які мають вплив на засвоєння лексики англійської мови є:

1. Семантичний аспект, який стосується значення слів та їх смислових зв'язків.
2. Морфологічний аспект, що фокусується на структурі слів та процесах словотворення.
3. Фонетичний аспект, який охоплює звукову сторону лексичних одиниць.
4. Синтаксичний аспект, що розглядає роль лексики в побудові речень та фраз.

5. Прагматичний аспект, який зосереджується на використанні лексики в реальних комунікативних ситуаціях.
6. Соціолінгвістичний аспект, що враховує соціальні та культурні фактори у використанні лексики.

Кожен з цих аспектів, з нашої точки зору, вносить свій унікальний вклад у процес навчання лексики, і їх інтеграція дозволяє створити всебічний та ефективний підхід до розширення словникового запасу учнів. Розуміння цих лінгвістичних засад допомагає викладачам розробляти більш ефективні стратегії навчання, а учням – краще засвоювати нову лексику та використовувати її в реальному спілкуванні.

Розпочнемо свій аналіз лінгвістичних засад навчання лексики англійської мови з семантичного аспекту, який, на наш погляд, є фундаментальною основою навчання лексики англійської мови в ЗЗСО. Цей аспект охоплює не лише розуміння прямого значення слів, але й їхні контекстуальні, культурні та емоційні аспекти, які є важливими для розвитку комунікативних умінь здобувачів. Аналіз наявної науково-методичної літератури показав, що ефективне засвоєння лексики вимагає комплексного підходу до семантизації, який враховує різноманітні нюанси значення та вживання слів. Так, провідна українська дослідниця Н. Гальскова у своїй праці підкреслює важливість семантизації лексики відзначаючи, що “Семантизація лексики – це розкриття значення нових лексичних одиниць. Вона може здійснюватися різними способами, які поділяються на дві групи: перекладні та безперекладні. Перекладні способи включають передачу значення одним словом, кількома словами або через детальне пояснення. Безперекладні методи охоплюють використання наочності, пояснення за допомогою вже відомих мовних засобів, а також виведення значення слова з контексту” [4, с. 287].

Це твердження вказує на різноманітність методів, які можна використовувати для розкриття значення слів. Кожен з цих методів має свої переваги та може бути ефективним у різних навчальних ситуаціях. Також,

назване спостереження підкреслює важливість врахування культурних та емоційних аспектів значення слів при навчанні лексики іноземної мови.

У сучасній методиці викладання іноземних мов спостерігається тенденція до більш глибокого та багатовимірного підходу до семантичного аспекту навчання лексики. П. Нейшн, відомий дослідник у галузі вивчення другої мови, стверджує: “Розуміння значення слова включає знання його форми, значення та використання. Це також передбачає розуміння його сполучуваності, обмежень у використанні та різних значень у різних контекстах” [66, р. 27]. Такий погляд на семантику та особливості вивчення іншомовної лексики підкреслює необхідність розглядати слова не ізольовано, а в контексті їх форми, значення та використання і вимагає інтеграції різних стратегій навчання.

У такому випадку, замість простого заучування перекладів або дефініцій, учні повинні взаємодіяти з новими словами на різних рівнях: контекстуальному, емоційному, культурному та функціональному. Це особливо важливо, враховуючи спостереження А. Павленко, яка зазначає: “Слова в різних мовах можуть мати різні емоційні відтінки, що може впливати на те, як двомовні люди сприймають і використовують ці слова. Розуміння цих емоційних аспектів є важливим для повного освоєння словникового запасу другої мови” [67, с 153]. Ми повністю згодні з дослідницею у тому, що під час засвоєння нової лексики англійської мови потрібно враховувати емоційні та культурні аспекти.

Необхідно уточнити, що в цьому можуть допомогти досягнення когнітивної лінгвістики, яка є, одним з ключових напрямків, який потрібно враховувати у методиці викладання лексики іноземної мови. Теорія прототипів, розроблена Елеонорою Рош, може бути ефективно використана для пояснення семантичних нюансів слів. Наприклад, розуміння того, чому деякі члени категорії вважаються більш “типовими”, ніж інші, може допомогти учням краще розуміти та використовувати слова в різних контекстах.

Важливим інструментом для навчання лексики є також корпусна лінгвістика. Аналіз колокацій на основі корпусних даних допомагає учням зрозуміти, які слова типово вживаються разом, що є критичним для природного та ідіоматичного використання мови. Це важливо для розвитку умінь письма та говоріння, де правильне використання колокацій відіграє ключову роль.

У навчанні лексики необхідно звертати увагу і на розвиток метакогнітивних стратегій. Як слушно підкреслює Е. Альке, “Учнів слід заохочувати активно взаємодіяти з новою лексикою, створюючи власні семантичні мережі та асоціації. Цей процес особистісного осмислення сприяє глибшому розумінню та кращому запам'ятовуванню нових слів” [40, с 75]. Дослідниця закликає вчити здобувачів аналізувати власні процеси навчання, обирати ефективні стратегії запам'ятовування та використання нових слів, які за їх відчуттям ефективні саме для них, оскільки це може значно підвищити ефективність засвоєння лексики.

Інтеграція мультимодального підходу також набуває все більшого значення. Використання різних модальностей (візуальної, аудіальної, кінестетичної) при презентації нової лексики може сприяти кращому її засвоєнню. Наприклад, використання відео, інтерактивних вправ, фізичних дій при вивченні нових слів створює більш багатий контекст для розуміння їхнього значення та використання.

Вивчення лексики досить тісно пов'язане із засвоєнням семантики слів і розумінням культурного контексту країни, мова якої вивчається, тому важливо інтегрувати культурні аспекти в процес навчання. Це може включати вивчення культурних конотацій слів, ідіом, прислів'їв та інших культурно-специфічних аспектів мови.

Сучасні технології, зокрема використання штучного інтелекту, різноманітних чат ботів та платформ з елементами використання ШІ тощо, відкривають нові можливості для персоналізації навчання лексики. Адаптивні системи навчання, які автоматично підбирають завдання відповідно до рівня

учня та його попередніх результатів, можуть значно підвищити ефективність засвоєння нової лексики та вплинути на формування діалогічного мовлення. Використання спеціалізованих додатків, які використовують алгоритми інтервального повторення, також сприяє кращому запам'ятовуванню вокабуляра.

Важливим аспектом, який часто недооцінюється у засвоєнні лексичного матеріалу, є інтеграція емоційного аспекту в процес навчання лексики. Створення емоційно забарвлених контекстів для нових слів, використання особистого досвіду учнів може сприяти кращому запам'ятовуванню та використанню нової лексики. Як зазначає А. Павленко у своїй роботі “Emotion and multilingualism”: “Емоційно забарвлені слова та вирази запам'ятовуються краще, ніж нейтральні, оскільки вони активують не лише мовні центри мозку, але й лімбічну систему, відповідальну за емоції. Це створює сильніші нейронні зв'язки, що полегшує подальше відтворення та використання цієї лексики” [67, с. 153].

Для ефективної інтеграції емоційного аспекту в процес вивчення лексики можна використовувати різноманітні підходи, одним з яких є використання ситуацій, які викликають емоційний відгук, наприклад, через рольові ігри або симуляції реальних життєвих ситуацій. Вони є потужним інструментом для створення емоційно забарвленого контексту при вивченні нової лексики. Цей метод дозволяє учням не просто механічно запам'ятовувати слова, а використовувати їх у ситуаціях, наближених до реального життя, що підвищує емоційну залученість та мотивацію.

При розробці рольових ігор для вивчення лексики важливо враховувати наступні аспекти:

1. Сценарії повинні бути актуальними для учнів, відображати ситуації, з якими вони можуть зіткнутися в реальному житті.
2. Ситуації мають викликати різноманітні емоції – від радості і захоплення до співчуття чи легкого занепокоєння. Це допоможе створити міцніші асоціації з новими словами.

3. Учні мають взаємодіяти один з одним та використовувати нову лексику в діалогах та дискусіях.

4. Учитель повинен надавати учням можливості спробувати різні ролі під час рольових ігор, що дозволяє використовувати нову лексику з різних перспектив.

5. Починати варто з простих ситуацій, поступово переходячи до більш складних сценаріїв, які вимагають використання ширшого спектру лексики.

Приклад такої рольової гри може включати симуляцію подорожі до іншої країни. Учні можуть “проходити” різні етапи подорожі: бронювання квитків, проходження паспортного контролю, поселення в готель, замовлення їжі в ресторані, покупки в місцевому магазині тощо. Кожен етап передбачає використання специфічної лексики та може викликати різні емоції: від хвилювання перед “польотом” до радості від “відкриття” нової культури.

Важливо після проведення рольової гри провести рефлексію, де учні зможуть обговорити свої враження, емоції та нову лексику, яку вони використовували. Це допоможе закріпити вивчені слова та створити додаткові емоційні асоціації.

Використання такого підходу не тільки сприяє кращому запам’ятовуванню нового вокабуляру, але й розвиває комунікативні навички, підвищує впевненість у використанні мови та створює позитивну атмосферу на заняттях, що є ключовим фактором у підтримці довгострокової мотивації до вивчення мови. М. Пуйманова і А. Мейд [69] у своїй праці також підкреслюють важливість емоційного забарвлення у вивченні мови, демонструючи, що емоційно значущі слова краще запам’ятовуються завдяки активації специфічних нейронних мереж. Вони підтримують ідею використання особистого досвіду учнів у навчанні та створення емоційно резонансних навчальних матеріалів. Дж. Деваеле, Х. Чен, А. Паділья та Дж. Лаке [48] у своєму масштабному дослідженні також виявили сильний зв’язок між позитивними емоціями та ефективністю вивчення іноземної мови, пропонуючи створювати навчальні ситуації, які викликають позитивний

емоційний відгук. Л. Вонг та К. Хайлэнд [78] запропонували оновлений підхід до методу ключових слів, інтегруючи емоційні та культурні компоненти в процес створення асоціацій між новими та відомими словами, що відповідає сучасним розумінням крос-культурної комунікації. Імплементация цих стратегій у навчальний процес вимагає від викладачів не лише креативності та уважності до емоційних потреб учнів, але й технологічної грамотності та культурної чутливості. С. Мерсер та З. Дорней [65] у своїй новаторській роботі наголошують на важливості позитивного, емоційно підтримуючого навчального середовища, де враховуються індивідуальні особливості та потреби кожного здобувача.

Не менш важливим аспектом, який впливає на засвоєння лексики англійської мови є морфологічний. Його застосування дозволяє сфокусуватися на структурі слів та процесах словотворення, що дозволяє учням не лише ефективно запам'ятовувати нові лексичні одиниці, але й розвивати навички аналізу та словотворення. Такий підхід передбачає систематичне вивчення структурних елементів слів – морфем, включаючи корені, префікси та суфікси. П. Нейшн, видатний дослідник у галузі викладання іноземних мов, підкреслює важливість цього аспекту: “Знання частин слів може допомогти учням запам'ятовувати слова та здогадуватися про їхнє значення” [66, с 267]. Це твердження вказує на подвійну користь морфологічного підходу: покращення запам'ятовування слів та розвиток умінь контекстуальної здогадки. Як свідчить І. Ліпінська “Морфологічна обізнаність є важливим компонентом засвоєння словникового запасу та розуміння тексту англійською як другою мовою.а” [62, с 412]. Це свідчить про те, що розвиток морфологічної компетенції має прямий вплив не лише на збагачення словникового запасу, але й на покращення умінь читання та розуміння тексту.

Численні дослідження показують, що учні, які володіють навичками морфологічного аналізу, здатні швидше засвоювати нові слова, особливо ті, що мають спільні морфемні з уже відомими лексичними одиницями.

Морфологічний підхід сприяє більш глибокому розумінню семантики слів, оскільки учні здатні аналізувати складові частини слова та їх вплив на загальне значення. Саме знання морфем дозволяє учням більш ефективно здогадуватися про значення незнайомих слів у контексті, що є важливою навичкою для читання та аудіювання.

Розуміння морфологічної структури слів сприяє кращому запам'ятовуванню правопису, особливо у випадках складних або нерегулярних форм, розвиває в учнів мовну інтуїцію, що дозволяє їм більш природно сприймати та використовувати мову.

Для ефективного впровадження морфологічного підходу у процес навчання англійської лексики сучасні дослідники пропонують ряд стратегій, які базуються на останніх наукових дослідженнях. І. Бауер у своїй фундаментальній праці підкреслює важливість аналізу слів, навчаючи учнів розбивати слова на морфемі та аналізувати їх значення. Ця стратегія включає вправи на ідентифікацію коренів, префіксів та суфіксів у словах і пояснення їх значень, що сприяє глибшому розумінню структури мови. Д. Хірш та А. Кохед [57] розвивають ідею словотворчих вправ, пропонуючи практику створення нових слів з використанням відомих морфем. Їхнє дослідження показує, що такі вправи значно покращують здатність учнів розуміти та створювати нові слова. І. Бун та К. Полстон [43] у своєму дослідженні ефективності групування слів за спільними морфемами демонструють, як ця стратегія допомагає учням бачити зв'язки між словами та краще запам'ятовувати їх. Наприклад, групування слів з префіксом “un-“ або суфіксом “-able” створює когнітивні схеми, які полегшують засвоєння нової лексики. П. Нейшн [66] наголошує на важливості контекстуалізації, пропонуючи вивчення морфем у контексті реальних текстів або ситуацій спілкування. Це допомагає учням краще розуміти практичне застосування морфем та їх роль у формуванні значення слів. Д. Гарднер у своєму нещодавньому дослідженні підкреслює ефективність інтерактивних вправ, таких як ігри та головоломки, для практики морфологічних умінь. Цей підхід

не тільки зацікавлює здобувачів і робить процес навчання більш захопливим, але й підвищує рівень їх залученості. Н. Шмітт [72] у своєму огляді стратегій вивчення лексики наголошує на важливості систематичного повторення, пропонуючи регулярне повторення вивчених морфем та їх застосування у різних контекстах для закріплення знань. Ця стратегія базується на принципах когнітивної психології та теорії розподіленого повторення. Впровадження цих стратегій у навчальний процес вимагає від викладачів не лише глибокого розуміння морфології англійської мови, але й креативного підходу до створення навчальних матеріалів та завдань. Дж. Мак-Комб і Р. Калла [64] у своєму дослідженні підкреслюють важливість адаптації цих стратегій до індивідуальних потреб учнів та їхніх стилів навчання. Використання цих сучасних підходів не лише сприяє ефективному засвоєнню нової лексики, але й розвиває аналітичні навички учнів, поглиблює їхнє розуміння структури мови та підвищує загальну мовну компетентність.

Свій вклад в засвоєння лексичного матеріалу має фонетичний аспект який є невід'ємною складовою комплексного підходу до оволодіння іноземною мовою. Цей аспект охоплює звукову сторону лексичних одиниць і відіграє критичну роль у формуванні комунікативної компетентності учнів. Фонетика як розділ лінгвістики вивчає звукову систему мови, включаючи артикуляцію, акустичні характеристики та сприйняття мовних звуків. У контексті вивчення лексики англійської мови, фонетичний аспект фокусується на правильній вимові слів, наголосі та інтонації.

Так, Дж. Дженкінс наголошує: “Навчання вимови виходить за межі простого формування умінь правильної артикуляції звуків чи наголошування складів – воно також має на меті розвинути у студентів здатність сприймати та розуміти усне мовлення.” [58, с 83]. Це твердження підкреслює подвійну природу фонетичного аспекту та його важливість як для продукування мовлення, так і для його сприйняття.

По-перше, правильна вимова лексичних одиниць забезпечує точність комунікації і мінімізує ризик непорозумінь. По-друге, фокус на

фонетичному аспекті суттєво розвиває аудитивні навички учнів та покращує їхню здатність розпізнавати та розуміти англійську мову на слух. По-третє, володіння правильною вимовою підвищує впевненість учнів у використанні мови, особливо в усному спілкуванні. Нарешті, асоціація лексичних одиниць з їх звуковою формою може сприяти кращому запам'ятовуванню нових слів.

Дослідження в галузі фонетики та методики викладання англійської мови підтверджують важливість фонетичного аспекту. Наприклад, дослідження Т. Дерваїнга та М. Мунро показало, що цілеспрямоване навчання вимови значно покращує розвиток правильної вимови учнів та їхню впевненість у спілкуванні [47]. Працюючи у цьому напрямку вчителі можуть застосовувати вправи на вимову окремих звуків, слів та фраз, навчати учнів читати та використовувати фонетичні символи для самостійного вивчення вимови нових слів, прослуховувати автентичні аудіоматеріали з подальшим повторенням для розвитку правильної вимови та інтонації, практикувати наголос в словах та інтонаційні моделі у реченнях, застосувати спеціалізовані програми та додатки для візуалізації та практики вимови.

Фонетичний аспект у навчанні лексики англійської мови суттєво впливає на загальну комунікативну компетенцію учнів. Інтеграція фонетичних вправ та методик у процес вивчення нової лексики сприяє формуванню більш глибокого та комплексного розуміння мови.

Не менш важливим у вивченні англомовної лексики є синтаксичний аспект, що розглядає роль лексики в побудові речень та фраз, є фундаментальним для розуміння структури мови. С. Ельбро та М. Буччі [50] у своєму дослідженні підкреслюють важливість розуміння синтаксичних структур для ефективного використання лексики. Вони демонструють, як знання про взаємозв'язок між словами в реченні допомагає здобувачам краще засвоювати нові лексичні одиниці та використовувати їх у мовленні. А. Кармілофф-Сміт та С. Хонер [58] розвивають цю ідею, пропонуючи інтегрований підхід до вивчення лексики та синтаксису, який базується на розумінні того, як слова функціонують у різних граматичних конструкціях.

Вказують дослідники і на важливість прагматичного аспекту, який зосереджується на використанні лексики в реальних комунікативних ситуаціях та набуває все більшого значення в сучасній методиці викладання мови. Н. Тагучі та К. Роевер [74] у своїй фундаментальній праці наголошують на важливості контекстуалізованого вивчення лексики, де учні вчаться використовувати слова відповідно до комунікативної ситуації. Їхнє дослідження показує, як розуміння прагматичних аспектів мови сприяє більш природному та ефективному спілкуванню. К. Бардові-Харліг [42] розширює це поняття, пропонуючи методики, які допомагають учням розвивати прагматичну компетенцію через активне використання лексики в симульованих реальних ситуаціях. Вона підкреслює: “Прагматична компетентність не просто додаткова навичка, а невід’ємна частина мовної компетентності, яка дозволяє учням ефективно функціонувати в різноманітних соціальних контекстах” [42, с. 128].

Останній зі згаданих нами на початку підрозділу аспектів, але не менш важливий для засвоєння іншомовної лексики є соціолінгвістичний аспект, який враховує соціальні та культурні фактори у використанні лексики і стає все більш актуальним у контексті глобалізації та міжкультурної комунікації. М. Дьюї та К. Люнг у своєму дослідженні підкреслюють важливість розуміння соціокультурного контексту для правильного вибору та використання лексики. Вони демонструють, як соціальні та культурні чинники впливають на вибір слів та їх інтерпретацію в різних комунікативних ситуаціях. Ван Компероноль теж висловлює подібну ідею, пропонуючи інноваційні підходи до навчання соціолінгвістичної компетентності, які включають аналіз автентичних матеріалів та рольові ігри, що відображають різні соціальні контексти.

Інтеграція усіх перелічених нами аспектів у процес навчання лексики підкреслює важливість комплексного підходу. Як зазначають К. Ворд та В. Синха [76] у своєму нещодавньому огляді, ефективне засвоєння лексики відбувається на перетині синтаксичних, прагматичних та соціолінгвістичних

факторів. Їхнє дослідження пропонує інтегровані методики, які враховують усі ці аспекти, створюючи багатовимірний підхід до вивчення лексики. Це дозволяє учням не лише розширювати свій словниковий запас, але й ефективно використовувати його в різноманітних комунікативних ситуаціях, враховуючи соціальні та культурні нюанси.

Підсумовуючи, можна сказати, що сучасні дослідження в галузі лінгводидактики підкреслюють критичну важливість інтегрованого підходу до навчання лексики англійської мови, який враховує всі шість ключових аспектів: семантичний, морфологічний, фонетичний, синтаксичний, прагматичний та соціолінгвістичний. Такий комплексний підхід забезпечує формування повноцінної мовної компетенції учнів, дозволяючи їм не лише розширювати словниковий запас, але й ефективно використовувати його в різноманітних комунікативних ситуаціях.

1.3. Лінгводидактичні основи формування діалогічного мовлення в процесі навчання лексики англійської мови

Формування діалогічного мовлення є ключовим аспектом у вивченні іноземної мови, зокрема англійської. Цей процес тісно пов'язаний з опануванням лексики, оскільки саме через активне використання словникового запасу у реальних комунікативних ситуаціях учні найефективніше засвоюють нові слова та вирази. Спираючись на сучасні дослідження українських та зарубіжних науковців ми розглянемо лінгводидактичні основи, які лежать в основі цього процесу.

У контексті сучасних стратегій методики викладання англійської мови, формування умінь діалогічного мовлення розглядається як комплексний процес, що вимагає гармонійного поєднання різних підходів та методів. Серед них особливе місце займає саме комунікативний підхід, який став основоположним для розвитку ефективних стратегій навчання діалогічного мовлення.

Він набув широкого розповсюдження з 1970-х років, продовжує відігравати ключову роль у методиці навчання англійської мови, оскільки його основна ідея полягає в тому, що будь-яка мова повинна вивчатися через спілкування, а не просто як набір граматичних правил та лексичних одиниць і застосування цього підходу показало найкращий результат.

Як слушно відзначає українська дослідниця О. Бігич: “Комунікативний підхід передбачає формування в учнів комунікативної компетентності – здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації” [1, с. 45]. Це твердження підкреслює важливість створення на уроках реальних або наближених до реальних ситуацій спілкування, де учні можуть застосовувати опановану ними лексику в діалогах.

Відомий англійський методист Дж. Хармер (Jeremy Harmer) у своїй праці “The Practice of English Language Teaching” підкреслює: “Ефективна комунікація полягає не лише у використанні граматично правильних речень, але й у розумінні соціолінгвістичних аспектів використання мови” [52, ст 56]. Це означає, що при навчанні діалогічного мовлення варто звертати увагу не лише на правильність побудови речень, але й на доречність використання лексичних одиниць у певному контексті.

У контексті навчання діалогічного мовлення комунікативний підхід реалізується через створення розмовних ситуацій, які стимулюють спілкування. Це можуть бути рольові ігри, симуляції реальних життєвих ситуацій, дискусії на актуальні здобувачів закладів середньої освіти теми. Наприклад, учні можуть розігрувати діалоги в ресторані, на вокзалі, в магазині, онлайн спілкування між друзями, які грають у спільну гру, використовуючи відповідну лексику та мовленнєві кліше.

Важливим аспектом комунікативного підходу є також фокус на функціональності мови. Замість вивчення ізольованих граматичних структур, учні вчаться виконувати певні мовленнєві функції: як попросити про допомогу, як висловити згоду або незгоду з певного питання, як запропонувати щось тощо. Саме така робота безпосередньо пов’язана з

розвитком діалогічного мовлення, оскільки ці функції найчастіше реалізуються саме в діалогах.

Як слушно зазначає Н. Бориско, “Комунікативний підхід передбачає інтеграцію всіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма, що сприяє комплексному розвитку мовленнєвих умінь” [21, с. 89]. Це твердження підкреслює важливість комплексного підходу до навчання мови, де діалогічне мовлення розвивається не ізольовано, а в тісному зв’язку з іншими видами мовленнєвої діяльності.

Науковиця наголошує на важливості моделювання реальних життєвих ситуацій на уроках, використовуючи “комунікативні завдання”, які імітують реальне спілкування та мають чітку комунікативну мету. Н. Бориско підкреслює необхідність інтерактивності у навчанні та рекомендує використовувати парну та групову роботу, рольові ігри, дискусії, де учні активно взаємодіють між собою. Вона також акцентує увагу на функціональності, наголошуючи на важливості вивчення мовних структур у контексті їх практичного використання. Наприклад, вивчення питальних форм повинно відбуватися в контексті реальних ситуацій запиту інформації. Н. Бориско наголошує на важливості використання автентичних матеріалів для демонстрації природного використання мови та інтеграції різних видів мовленнєвої діяльності. Вона пропонує враховувати індивідуальні особливості учнів при розробці комунікативних завдань та підкреслює важливість конструктивного зворотного зв’язку.

Однак, впровадження комунікативного підходу в навчанні діалогічному мовленню супроводжується певними труднощами. Зокрема, постає питання створення природного мовного середовища в межах навчальної аудиторії. Щоб розв’язати цю проблему, педагоги активно залучають різноманітні автентичні матеріали, серед яких: відео- та аудіозаписи реальних діалогів, фрагменти фільмів та серіалів, подкасти тощо.

Інший виклик полягає в необхідності балансувати між фокусом на вправах головна мета яких полягає у формуванні плавності мовлення (fluency)

та його правильності (ассурасу). Комунікативний підхід традиційно більше уваги приділяє плавності, заохочуючи учнів спілкуватися навіть за наявності помилок. Однак, для ефективного формування умінь діалогічного мовлення важливо знаходити баланс, забезпечуючи також роботу над правильністю мовлення та усуненням помилок.

Досить популярним у навчанні діалогічного мовлення серед викладачів і науковців є лексичний підхід, запропонований Майклом Льюїсом у 1993 році, який став важливим доповненням до комунікативного підходу в навчанні іноземних мов. Цей підхід базується на ідеї, що значна частина мови складається з готових лексичних блоків, які можна вивчати і використовувати як цілісні одиниці. Це особливо актуально для розвитку умінь діалогічного мовлення, де швидкість реакції та природність висловлювань відіграють ключову роль.

У контексті навчання діалогічного мовлення лексичний підхід реалізується через фокус на вивченні та використанні:

Колокацій (слів, які часто вживаються разом):

Дієслово + іменник: “make a decision”, “take a photo”, “give advice”

Прикметник + іменник: “heavy rain”, “strong coffee”, “bright idea”

Прислівник + прикметник: “completely different”, “highly recommended”, “utterly confused”

Дієслово + прислівник: “speak fluently”, “apologize sincerely”, “whisper softly”

Сталих виразів:

Привітання та прощання: “Nice to meet you”, “See you later”, “Take care”

Ввічливі фрази: “Would you mind...?”, “I’d appreciate it if...”, “Thanks for your help”

Розмовні кліше: “How's it going?”, “What do you mean?”, “You know what I mean?”

Фразових дієслів:

Пов'язані з комунікацією: “get along with”, “speak up”, “bring up”

Пов'язані з емоціями: “cheer up”, “calm down”, “open up”

Пов'язані з діями: “look forward to”, “turn down”, “give up”

Ідіом:

Пов'язані з емоціями: “Break a leg”, “Get cold feet”, “Face the music”

Пов'язані з ситуаціями: “Piece of cake”, “Hit the nail on the head”

Пов'язані з характеристиками людей: “A bookworm”, “A couch potato”, “An early bird”.

Подібну думку підтримує також англійська дослідниця Д. Янг. У своїй роботі “Implementing a Lexical Approach in the EFL Classroom” вона підкреслює: “Зосереджуючись на лексичних фрагментах, а не на окремих словах, учні можуть розвивати більш природні та плавні навички спілкування, особливо в контекстах діалогу” [79, с 123]. Це твердження вказує на те, що вивчення лексичних блоків сприяє більш природному та вільному спілкуванню в діалогах.

Американська дослідниця Л. Алке у своїй праці “Vocabulary Learning Strategies in the Foreign Language Classroom” також наголошує на важливості контекстуалізації лексичних одиниць: “Представлення словникового запасу в значущих контекстах, особливо в діалогічних ситуаціях, покращує запам'ятовування та сприяє його правильному використанню.” [40, с. 112]. Вона пропонує використовувати автентичні діалоги, рольові ігри та ситуативні завдання для закріплення нової лексики.

Українські науковці О. Бігич та Н. Бориско у “Методиці навчання іноземних мов і культур: теорія і практика” теж підкреслюють важливість інтегрованого підходу до навчання лексики та діалогічного мовлення: “Ефективне засвоєння лексичних одиниць відбувається в процесі їх активного використання в комунікативних ситуаціях, особливо в діалогічному мовленні” [14, с. 245]. Вони пропонують ряд вправ, спрямованих на одночасний розвиток лексичних умінь та вмінь діалогічного мовлення:

“Лексичні ланцюжки”, коли учні по черзі додають слова або фрази до попередніх, створюючи зв'язний діалог.

“Лексичне доміно” - кожен учасник має підібрати відповідну репліку, використовуючи певну лексичну одиницю.

“Лексичний пінг-понг” – учні обмінюються репліками, кожна з яких має містити визначену лексичну одиницю або фразу.

Такий підхід дозволяє учням не лише запам’ятовувати нові слова та вирази, але й активно використовувати їх у реальних комунікативних ситуаціях, що є ключовим для розвитку діалогічного мовлення.

У контексті вищесказаного можемо охарактеризувати переваги застосування лексичного підходу в навчанні діалогічного мовлення:

Підвищення плавності мовлення: використання готових лексичних блоків дозволяє учням швидше формулювати свої думки та реагувати на репліки співрозмовника.

Покращення природності мовлення: вивчені фрази та вирази допомагають учням звучати більш природно, наближаючи їхнє мовлення до мовлення носіїв мови.

Розширення словникового запасу: вивчення слів у контексті та в складі сталих виразів сприяє кращому запам’ятовуванню та розумінню їх значень.

Розвиток мовної інтуїції: регулярна робота з лексичними блоками допомагає учням розвинути відчуття мови та здатність передбачати, які слова можуть вживатися разом.

Для ефективної інтеграції лексичного підходу в навчання діалогічного мовлення можна використовувати такі методи:

Робота з корпусами текстів: аналіз частотності вживання слів та виразів у реальному мовленні.

Використання конкордансів: вивчення контекстів, в яких вживаються певні слова чи вирази.

Створення лексичних карт: візуалізація зав’язків між словами та виразами.

Рольові ігри з використанням вивчених лексичних блоків: практика застосування вивчених виразів у контексті.

Аналіз автентичних діалогів: виявлення та вивчення лексичних блоків, які використовуються носіями мови у спілкуванні.

Як слушно відзначає О. Тарнопольський (2019), “Лексичний підхід дозволяє учням швидше досягти комунікативної компетентності, оскільки вони оперують готовими мовленнєвими блоками, а не конструюють висловлювання з окремих слів” [36, с. 112].

Однак, важливо зазначити, що лексичний підхід не заперечує необхідності вивчення граматики. Натомість, він пропонує інтегрувати граматику в процес вивчення лексичних блоків. Наприклад, вивчаючи фразу “I would have done it if I had known”, учні одночасно засвоюють структуру умовного речення третього типу.

Таким чином, інтеграція лексичного підходу в навчання діалогічного мовлення дозволяє учням ефективніше засвоювати та використовувати мовний матеріал, сприяючи розвитку їхньої комунікативної компетенції. Цей підхід, у поєднанні з комунікативним, створює міцну основу для формування умінь діалогічного мовлення.

Висновки до розділу 1

У першому підрозділі першого розділу нами проаналізовано теоретичні засади формування діалогічного мовлення у процесі засвоєння лексики англійської мови. Дослідження показало, що діалогічне мовлення є ключовим компонентом комунікативної компетентності та характеризується ситуативністю і спонтанністю, вимагаючи від мовців швидкого реагування на репліки співрозмовника. Сучасні дослідження пропонують комплексний підхід до формування діалогічного мовлення, враховуючи специфіку різних вікових груп та рівнів освіти. Лінгвістичний аналіз діалогу виявляє його складну структуру, що включає лексичні, граматичні, фонетичні та прагматичні аспекти. Зарубіжні дослідження продемонстрували ефективність

таких методів як взаємний діалогічний зворотній зв'язок, використання VR-симуляцій, ШІ-чатботів та методу *task-based language teaching*.

Аналіз лінгвістичних засад навчання лексики англійської мови виявив необхідність застосування комплексного підходу, що охоплює шість ключових аспектів: семантичний (забезпечує розуміння значень слів та їх контекстуального вживання), морфологічний (сприяє розвитку умінь аналізу структури слів та словотворення), фонетичний (є критичним для правильної вимови та розуміння усного мовлення), синтаксичний (допомагає учням ефективно використовувати лексику в побудові речень), прагматичний (зосереджується на використанні лексики в реальних комунікативних ситуаціях) та соціолінгвістичний (враховує соціальні та культурні фактори у використанні лексики). Інтеграція цих аспектів в освітній процес забезпечує всебічний розвиток мовних умінь учнів через контекстуалізоване навчання, використання автентичних матеріалів та інтерактивних методів. Такий підхід не лише сприяє ефективному засвоєнню нової лексики, але й розвиває здатність учнів використовувати її адекватно в різних комунікативних контекстах, враховуючи культурні та соціальні нюанси.

Визначено ефективність інтеграції комунікативного та лексичного підходів у процесі навчання. Комунікативний підхід забезпечує створення реалістичних ситуацій спілкування, де учні можуть застосовувати опановану лексику в діалогах, фокусуючись на функціональності мови та розвитку комунікативної компетентності. Лексичний підхід, своєю чергою, підкреслює важливість вивчення лексичних блоків, колокацій, сталих виразів та ідіом, що сприяє підвищенню плавності та природності мовлення, розширенню словникового запасу та розвитку мовної інтуїції учнів. Поєднання цих підходів створює комплексну систему навчання, де учні не лише засвоюють нову лексику, але й активно використовують її в реальних комунікативних ситуаціях, що прискорює досягнення комунікативної компетентності та забезпечує більш природне використання мови в діалогічному мовленні. В контексті навчання здобувачів 7 класу особливо важливим є врахування їхніх

вікових особливостей та створення мотивуючого навчального середовища, що стимулює активне використання вивченої лексики в діалогічному мовленні.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ 7 КЛАСУ ПІД ЧАС ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

2.1. Аналіз чинних програм і підручників в контексті досліджуваної проблеми

Формування освітньої траєкторії учнів 7 класів у контексті іншомовної освіти регламентується низкою фундаментальних законодавчих документів. Основоположними є Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти [46] та Рекомендації Європейського парламенту та Ради ЄС «Про основні компетентності для навчання протягом усього життя» [31]. Важливе значення мають також «Керівництво щодо розвитку та впровадження навчальних планів для плюрилінгвальної та міжкультурної освіти» [3] та документ «Від лінгвістичного розмаїття до плюрилінгвістичної освіти: керівництво щодо розвитку політики мовної освіти в Європі» [45]. На національному рівні ключовими документами є Закон України «Про освіту» [26], Закон України «Про повну загальну середню освіту» [28] та Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [23] та, час від часу МОН України публікує рекомендації щодо викладання навчальних предметів у ЗЗСО та викладає на своєму офіційному сайті [25]. Ці нормативно-правові акти визначають зміст, структуру та завдання навчання іноземної мови в рамках компетентнісного підходу, акцентуючи увагу на розвитку як мовних навичок, так і міжкультурної компетентності.

У контексті реформування системи освіти України та впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти особливої актуальності набуває аналіз навчальних програм з іноземних мов. Розглянемо детально програми, розроблені колективами авторів під керівництвом І. Зимомрі та В. Редька, які представлені на сайті МОН України.

Програма, створена під керівництвом І. Зимомрі, ґрунтується на компетентнісному підході та спрямована на «формування в учнів комунікативної компетентності, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями» [16, с. 3]. Автори наголошують на важливості інтегрованого підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності, оскільки це забезпечує комплексний розвиток мовленнєвих умінь учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності.

У програмі відзначається, що навчання англійської мови у 7 класі є важливим етапом у формуванні іншомовної комунікативної компетенції, оскільки «У 7 класі відбувається активне формування мовленнєвих умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності на основі вже засвоєного мовного матеріалу» [16, с. 8].

Для 7 класу програма визначає такі основні тематичні блоки:

“Я, моя сім’я, друзі” (місце проживання, члени сім’ї та родини);

“Відпочинок і дозвілля” (захоплення, вільний час);

“Людина” (зовнішність, характер, одяг);

“Житло” (види помешкань, умеблювання);

“Харчування” (продукти харчування, способи приготування);

“Природа і погода” (природні явища, рослинний і тваринний світ);

“Подорож” (підготовка до подорожі, транспорт);

“Рідне місто/село” (основні визначні місця);

“Свята і традиції” (календар свят України та англомовних країн).

Як підкреслюють автори: “У 7 класі особлива увага приділяється розвитку умінь використовувати мову для вирішення комунікативних завдань у реальних ситуаціях спілкування” [16, с. 10].

Відповідно до цього у програмі з англійської мови за редакцією І. Зимомрі, формування діалогічного мовлення у 7 класі є одним із пріоритетних завдань навчання. Як зазначають автори: «Розвиток умінь

діалогічного мовлення залишається основним завданням комунікативно орієнтованого навчання англійської мови» [16, с. 9].

Програма визначає такі основні види діалогів для учнів 7 класу:

- діалог-розпитування;
- діалог-домовленість;
- діалог-обмін думками;
- діалог-обговорення;
- діалог етикетного характеру.

Обсяг висловлювань має становити 8-10 реплік на кожного співрозмовника. “У процесі формування діалогічного мовлення учні мають навчитися починати розмову, реагувати на репліки співрозмовника, підтримувати розмову, логічно завершувати її” [16, с. 11].

Для кожної теми програма визначає мовленнєві функції, які реалізуються через діалогічне мовлення. Так, наприклад, під час вивчення “Я, моя сім’я, друзі”: здобувачі повинні запитувати та надавати інформацію про себе, висловлювати власні враження, описувати зовнішність та характер.

Програма передбачає поетапне формування діалогічних умінь, передбачаючи три етапи: етап підготовки передбачає опрацювання діалогів-зразків, засвоєння мовленнєвих кліше, виконання підготовчих вправ; етап практики – складання діалогів за зразком, складання діалогів за ситуацією, створення власних діалогів., а етап творчого використання – спонтанне діалогічне мовлення, рольові ігри та проектну роботу.

Для контролю рівня сформованості діалогічного мовлення програма визначає такі критерії:

- Відповідність ситуації спілкування
- Використання відповідних мовленнєвих засобів
- Дотримання норм мовленнєвого етикету
- Відповідність обсягу висловлювання

Як зазначається в програмі: “Оцінювання рівня сформованості діалогічного мовлення має враховувати як кількісні (обсяг), так і якісні показники (відповідність ситуації, логічність, мовна правильність)” [16, с. 16].

Як ми вже зазначали у своєму дослідженні, на сайті МОН України вивішено 2 навчальні програми з англійської мови, які застосовуються у навчальному процесі. Якщо їх порівнювати, то необхідно зауважити, програма, розроблена під керівництвом В. Редька, також базується на компетентнісному підході та спрямована на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. Як зазначають автори: «Головна мета навчання іноземної мови полягає у формуванні в учнів комунікативної компетентності, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок» [29, с. 4].

Щодо тематичних блоків для 7 класу, програма В. Редька пропонує подібний, але дещо розширений перелік:

- “Я, моя родина, мої друзі” (зовнішність, риси характеру);
- “Помешкання” (види помешкань, дім, квартира);
- “Харчування” (традиції харчування);
- “Охорона здоров’я” (відвідування лікаря, здоровий спосіб життя);
- “Кіно і театр” (відвідування кінотеатру, театру);
- “Спорт” (види спорту, спортивні уподобання);
- “Покупки” (відвідування магазинів);
- “Україна” (географічне положення, клімат);
- “Велика Британія” (географічне положення, клімат, визначні місця) [29].

Стосовно формування діалогічного мовлення, програма В. Редька визначає такі види діалогів: діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалог-обмін думками/інформацією, діалог-спонукання до дії.

Обсяг висловлювань, згідно з програмою, має становити 6-8 реплік на кожного співрозмовника, що дещо менше порівняно з вимогами програми І. Зимомрі. Особливістю програми В. Редька є більш детальний опис

мовленнєвих функцій. Наприклад, для теми “Я, моя родина, мої друзі” передбачається: висловлювати власні уподобання, запитувати про уподобання співрозмовника, розповідати про щоденні справи, запитувати інформацію про особу, надавати інформацію про себе та друзів, характеризувати зовнішність людини, висловлювати своє ставлення до когось/чогось.

Система контролю та оцінювання в програмі В. Редька включає такі критерії:

1. Змістове наповнення
2. Комунікативна спрямованість
3. Лексико-граматична правильність
4. Використання мовленнєвих кліше
5. Відповідність нормам етикету

Як підкреслюють автори: «Оцінювання говоріння здійснюється за критеріями, що враховують як якісні (відповідність ситуації спілкування, змістове наповнення, логічність висловлювання), так і кількісні показники (тривалість висловлювання, темп мовлення)» [29, с. 18].

Загалом, порівнюючи обидві програми, можна відзначити, що програма В. Редька приділяє більше уваги соціокультурному компоненту та міжкультурній комунікації, включаючи окремі теми, присвячені країнам, мова яких вивчається. Водночас програма І. Зимомрі більше зосереджена на практичних аспектах комунікації та пропонує більший обсяг діалогічного мовлення.

Обидві програми демонструють системний підхід до формування іншомовної комунікативної компетентності, але мають певні відмінності у розстановці акцентів та організації навчального матеріалу. Чинними програмами з іноземних мов передбачено вивчення змістових ліній на уроках англійської мови, які відповідають за тематичний лексичний діапазон. Наприклад, для теми “Я, моя родина, мої друзі” визначено лексичний діапазон, що охоплює персональні дані, рису характеру та зовнішності людини, елементи біографії, членів родини, щоденні справи, сімейні свята та традиції.

Цей аспект також потрібно враховувати під час формування діалогчного мовлення семикласників.

Упровадженню змісту аналізованих програм в освітній процес сприяють підручники та посібники, які розроблені відповідно до вимог Державного стандарту та навчальних програм.

Підручник О. Карпюк «Англійська мова» для 7 класу забезпечує комплексний підхід до формування іншомовної комунікативної компетентності через систему взаємопов'язаних завдань. Особлива увага приділяється формуванню діалогічного мовлення в процесі засвоєння лексики. Автор пропонує чітку систему роботи, де нова лексика спочатку презентується в контексті через читання або прослуховування діалогів-зразків, що супроводжуються якісним аудіоматеріалом з автентичною вимовою. Для первинного закріплення лексичних одиниць використовуються різноманітні некомунікативні вправи: *matching exercises*, *gap-filling*, *word formation*. Важливим елементом є рубрика «*Vocabulary Box*», де представлені не лише окремі слова, але й словосполучення та мовленнєві кліше, необхідні для побудови діалогів. Активізація лексики відбувається через систему умовно-комунікативних вправ, де учні спочатку працюють з діалогами-зразками, потім складають власні діалоги за аналогією, і нарешті створюють діалоги в запропонованих комунікативних ситуаціях. Як зазначає автор: «Комунікативні завдання розроблені з урахуванням вікових особливостей та інтересів учнів, що сприяє природньому засвоєнню мовного матеріалу» [10, с. 6].

Продовжуючи детальний аналіз підручника, варто відзначити його структурну організацію та методичні особливості. У кожному розділі представлена система роботи з формування лексичної компетентності через діалогічне мовлення, яка включає кілька етапів. На етапі презентації нової лексики автор використовує комплексний підхід: нові слова та вирази подаються не ізольовано, а в контексті діалогів-зразків, що супроводжуються аудіозаписами. Важливою особливістю є те, що діалоги побудовані навколо

типових життєвих ситуацій, близьких до досвіду учнів. Як зазначає автор: «Контекстуальне представлення лексики сприяє кращому розумінню її значення та функціонального використання» [10, с. 8].

Етап закріплення лексики характеризується різноманітністю вправ та завдань. Підручник пропонує систему некомунікативних вправ, які допомагають учням засвоїти форму та значення нових лексичних одиниць. Особлива увага приділяється сполучуваності слів та їх використанню в типових мовленнєвих ситуаціях. Автор включає завдання на категоризацію лексики, створення семантичних карт, роботу з синонімами та антонімами. Важливим елементом є рубрика «Word Formation», де учні вчать утворювати нові слова за допомогою афіксації, що збагачує їхній словниковий запас.

На етапі активізації лексики в діалогічному мовленні підручник пропонує поступовий перехід від контрольованої практики до вільного спілкування. Спочатку учні працюють з діалогами-моделями, виконуючи такі завдання як: доповнення реплік, відновлення пропущених частин діалогу, трансформація діалогу відповідно до нової ситуації. Потім пропонуються умовно-комунікативні вправи, де учні складають діалоги за аналогією, використовуючи опори у вигляді ключових слів, початку реплік, або візуальних підказок.

Підручник О. Карпюк, незважаючи на загальну методичну цілісність, має певні обмеження. Вчителі відзначають недостатню кількість вправ для автоматизації лексичних навичок у діалогічному мовленні. Серед інших зауважень – недостатня диференціація завдань для учнів з різним рівнем мовної підготовки. Вчителі також вказують на те, що деякі діалоги-зразки виглядають штучно і не відповідають реальним комунікативним ситуаціям.

До технічних недоліків можна віднести: недостатню якість друку окремих ілюстрацій, не завжди зручне розташування матеріалу на сторінці та відсутність чітких інструкцій до окремих вправ.

Підручник А. Несвіт [17] «English» для 7 класу вирізняється інтегрованим підходом до навчання мови та особливою увагою до розвитку

діалогічного мовлення. Лексичний матеріал представлений у тематичних блоках, кожен з яких починається з презентації нових лексичних одиниць у контексті діалогічного мовлення. Авторка використовує принцип циклічності, коли нова лексика регулярно повторюється в різних контекстах та ситуаціях спілкування. Особливістю підручника є рубрика «Let's Talk», де представлені комунікативні ситуації, максимально наближені до реального життя здобувачів. Значну увагу приділено парній роботі та роботі в групах, що створює природні умови для практики діалогічного мовлення. Підручник містить багатий ілюстративний матеріал, який служить візуальною опорою для складання діалогів та стимулює мовленнєву активність учнів.

На наш погляд, підручник А. Несвіт має кілька суттєвих недоліків. Основним є перевантаженість лексичним матеріалом окремих розділів, що ускладнює його ефективне засвоєння. Кількість нових лексичних одиниць, які вводяться на деяких уроках перевищує рекомендовані програмами норми, що може призводити до поверхневого засвоєння поданого матеріалу. Також ми виявили недостатню кількість завдань з певних тем для автоматизації лексичних навичок перед їх використанням у діалогічному мовленні.

Серед інших зауважень до підручника: нерівномірний розподіл комунікативних завдань між розділами, обмежена кількість творчих завдань для розвитку спонтанного мовлення, недостатня увага до формування компенсаторних стратегій у діалогічному мовленні.

Підручник «Prime Time 3» [52] видавництва Express Publishing пропонує сучасний підхід до навчання англійської мови з акцентом на розвиток комунікативних навичок. Особливістю підручника є функціональний підхід до презентації та активізації лексики через діалогічне мовлення. Кожен модуль містить секцію «Everyday English», де нова лексика представлена в контексті реальних ситуацій спілкування. Лексичний матеріал організований за функціональним принципом, що дозволяє учням засвоювати не окремі слова, а цілі мовленнєві конструкції, необхідні для ведення діалогу. Підручник відрізняється багатим медіа-супроводом, включаючи аудіо- та відеоматеріали,

які демонструють використання мови в реальному контексті. Особлива увага приділяється соціокультурному аспекту: діалоги містять інформацію про культуру англomовних країн, що сприяє формуванню міжкультурної компетентності учнів. Система вправ побудована за принципом поступового збільшення складності, де учні поступово переходять від роботи з діалогами-зразками до створення власних діалогів у різноманітних комунікативних ситуаціях.

Автори використовують комплексний підхід до презентації нової лексики, поєднуючи візуальні, аудіо та текстові матеріали. Важливим елементом є рубрика «Vocabulary Bank», де нові слова та вирази представлені в тематичних групах з прикладами їх використання в контексті.

Підручник відрізняється багатим медіа-компонентом, який включає не лише аудіозаписи діалогів, але й відеоматеріали, що демонструють реальні ситуації спілкування. Особлива увага приділяється розвитку соціокультурної компетентності: діалоги містять інформацію про культуру англomовних країн, що допомагає учням краще розуміти контекст використання мови.

Система вправ у підручнику побудована за принципом наростання складності та зменшення контролю. На початковому етапі учні працюють з контрольованими вправами, де потрібно заповнити пропуски, підібрати відповідні репліки, трансформувати діалоги. Поступово завдання стають більш творчими: учні створюють власні діалоги на основі запропонованих ситуацій, беруть участь у рольових іграх, виконують проєктні завдання. Недоліком даного підручника є надмірна орієнтація на британський контекст, що іноді ускладнює адаптацію матеріалу до українських реалій. До специфічних недоліків відносяться: висока вартість комплексу навчальних матеріалів, складність використання без повного комплексу компонентів, недостатня увага до граматичних аспектів у діалогічному мовленні.

Отже, аналіз підручників, якими наразі послуговуються у навчанні англійської мови в 7 класі ЗЗСО підручників свідчить про те, що всі вони забезпечують комплексний підхід до формування іншомовної комунікативної

компетентності, містять достатню кількість тем, рубрик та вправ для розвитку діалогічного мовлення в процесі засвоєння лексики, але мають свої недоліки та особливості в організації роботи з лексичним матеріалом та розвитком діалогічного мовлення. Проте, кожен з підручників може бути ефективно використаний в освітньому процесі, забезпечуючи досягнення цілей, визначених навчальною програмою.

2.2. Методичні рекомендації щодо формування діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО під час засвоєння лексичних одиниць на уроках англійської мови

Спілкування у формі діалогу є комплексним процесом, що зумовлює різноманітність методик його викладання. Кожен методичний підхід складається з певних етапів, які потребують особливої уваги викладачів у процесі навчання англійської мови як іноземної. Дослідження науково-методичних джерел виявило два головні підходи до навчання діалогічного мовлення.

Перший підхід, який називають «зверху вниз» («top-down»), починається з прослуховування готового діалогу-зразка. Учні спочатку працюють з цим зразком, видозмінюють його, а потім створюють власні діалоги у схожих комунікативних ситуаціях.

Другий підхід – «знизу вверх» («bottom-up») – має протилежну структуру. Він не використовує готових діалогів-зразків, а натомість зосереджується на поступовому опануванні окремих складових діалогу (реплік та діалогічних едностей). На основі цих елементів та запропонованої навчальної комунікативної системи учні вчаться самостійно будувати повноцінні діалоги.

Формування діалогічного мовлення в учнів 7 класу є комплексним і багатоаспектним процесом, що потребує системного підходу та чіткого розуміння етапів навчання. Як зазначає О. Тарнопольський (2019), «Діалогічне

мовлення є найбільш природною формою спілкування, яка забезпечує взаємодію між комунікантами та розвиває здатність до спонтанного мовлення» [36].

У процесі формування мовленнєвих навичок учні поступово переходять від засвоєння окремих лексичних одиниць та граматичних структур до створення повноцінних діалогічних єдностей. Цей процес вимагає ретельного планування та врахування психологічних особливостей здобувачів ЗЗСО.

На підготовчому етапі формування діалогічного мовлення особливу увагу слід приділяти навчанню реплікування. Це етап, де учні вчаться швидко й адекватно реагувати на стимулюючі репліки співрозмовника, використовуючи різні види відповідей: лаконічні, повні, розгорнуті. Важливим аспектом є формування навичок використання різноманітних мовленнєвих кліше та стійких виразів, характерних для діалогічного мовлення. На цьому етапі доцільно застосовувати умовно-комунікативні вправи на імітацію, підстановку, трансформацію та відповіді на запитання. Такі вправи допомагають автоматизувати вживання типових мовленнєвих зразків та забезпечують формування навичок швидкого реагування на репліки співрозмовника. Особливу увагу варто приділяти інтонаційному оформленню реплік, оскільки саме інтонація часто несе основне смислове навантаження у діалогічному мовленні.

Підготовчий етап є фундаментальним у формуванні навичок діалогічного мовлення. На цьому етапі основна увага приділяється навчанню реплікування, що включає використання рецептивно-репродуктивних та репродуктивних умовно-комунікативних вправ. Наприклад:

Student A: What did you do last weekend?

Student B: I visited my grandparents in the countryside.

Student A: That sounds interesting! What did you do there?

Student B: We went hiking and had a lovely family barbecue.

Student A: How long did you stay there?

Student B: We spent two wonderful days enjoying nature and family time.

На цьому етапі важливо забезпечити поступове нарощування складності реплік та їх обсягу. Н. Скляренко слушно відзначає, що “Успішність формування діалогічного мовлення значною мірою залежить від правильної організації підготовчого етапу, де закладаються основи комунікативної компетентності” [33, с. 123].

Для ефективного формування навичок реплікування на підготовчому етапі доцільно використовувати систему послідовних вправ, які поступово ускладнюються. Розглянемо приклад такої системи вправ для теми «Healthy Lifestyle»:

1. Вправа на імітацію з використанням різних інтонаційних моделей:

Teacher: Repeat the question with different intonation (neutral, surprised, concerned):

«How often do you exercise?»

2. Вправа на підстановку:

Teacher: Make questions about healthy habits using these words:

often / eat fruits

usually / sleep

sometimes / do sports

Expected responses:

How often do you eat fruits?

When do you usually sleep?

What sports do you sometimes do?

3. Вправа на трансформацію:

Teacher: Transform positive statements into questions:

“I go jogging every morning” → “Do you go jogging every morning?”

“She drinks water regularly” → “Does she drink water regularly?”

4. Вправа на розвиток навичок реплікування:

Teacher: Listen to the statements and react using given patterns:

That’s interesting! Could you tell me more about...?

Really? How often do you...?

Wow! What made you decide to...?

Example:

Student A: I've started doing yoga every morning.

Student B: That's interesting! Could you tell me more about your yoga routine?

Такі вправи створюють міцну основу для подальшого розвитку діалогічного мовлення та допомагають учням впевнено почуватися у реальних комунікативних ситуаціях. Важливо, щоб кожна вправа мала чітку комунікативну спрямованість та відповідала інтересам учнів 7 класу.

Другий етап формування діалогічного мовлення – оволодіння діалогічними єдностями – є критично важливим для розвитку комунікативної компетентності учнів 7 класу. На цьому етапі відбувається якісний перехід від окремих реплік до їх осмисленого поєднання у змістовні мікродіалоги, що відображають реальні комунікативні ситуації.

Для успішної реалізації цього етапу важливо використовувати рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи, які передбачають активний обмін репліками між учнями. Такі вправи мають базуватися на життєвих ситуаціях, що є актуальними для підлітків: спілкування з однолітками, шкільне життя, хобі, спорт, сучасні технології, покупки, подорожі тощо.

Розглянемо приклад типової діалогічної єдності на тему «Modern Technologies»:

Student A: What's your favorite social media platform?

Student B: I mostly use Instagram and TikTok. How about you?

При роботі над діалогічними єдностями важливо звертати увагу на такі аспекти: логічність та послідовність реплік, природність реакцій співрозмовників, доречність використання розмовних кліше, правильність граматичних конструкцій, відповідність лексики контексту спілкування.

Для закріплення навичок можна використовувати різноманітні комунікативні завдання. Наприклад:

Teacher: Work in pairs. Student A wants to join a new after-school club. Student B is a club member. Discuss the activities, schedule, and requirements for joining the club.

Expected dialogue development:

Student A: Hi! I saw posters about your photography club. Could you tell me more about it?

Student B: Of course! We meet twice a week and learn different photography techniques.

Student A: That sounds interesting! What equipment do I need?

Student B: You can start with just your phone camera. We teach basic composition first.

Student A: Perfect! When are your meetings?

Student B: We meet on Tuesdays and Thursdays after classes, from 3:30 to 5:00.

Student A: Do you organize any special events?

Student B: Yes, we have monthly photo exhibitions and sometimes go on photo walks.

На цьому етапі також важливо навчити здобувачів використовувати різні комунікативні стратегії: запит інформації, уточнення деталей, висловлення власної думки, вираження згоди/незгоди, підтримка розмови, завершення діалогу.

Успішність другого етапу значною мірою залежить від правильно підібраних вправ та завдань, які мають відповідати рівню підготовки учнів та поступово ускладнюватись. Важливо створювати ситуації, де учні можуть практикувати різні типи діалогічних єдностей та розвивати навички спонтанного мовлення.

Особливу увагу слід приділяти формуванню вміння підтримувати розмову та розвивати тему, використовуючи відповідні мовленнєві засоби та дотримуючись норм мовленнєвого етикету. Це створює основу для подальшого переходу до більш складних форм діалогічного спілкування.

Третій етап роботи зосереджується на мікродіалогах, які відрізняються від діалогічних єдностей більшим обсягом та відносною завершеністю. На цьому етапі учні опановують різноманітні комунікативні стратегії, вчать підтримувати бесіду та розвивати тему розмови. Розглянемо приклад мікродіалогу на тему “At the Technology Store”:

Sales Assistant: Welcome to TechWorld! How can I help you today?

Customer: Hi! I’m looking for a new tablet for school.

Sales Assistant: Sure! What’s your budget and what will you use it for?

Customer: I need it for taking notes and doing homework. My budget is around £300.

Sales Assistant: I can show you several options in that price range. This model here has good reviews from students.

Customer: Could you tell me more about its features?

Sales Assistant: It has a 10-inch screen, 64GB storage, and comes with a stylus for note-taking.

Customer: That sounds perfect! Does it come with a warranty?

Sales Assistant: Yes, it includes a two-year warranty and free technical support.

На заключному етапі учні переходять до створення розгорнутих діалогів різних функціональних типів без використання спеціальних вербальних опор.

Важливо забезпечити можливість практикувати різні види діалогів:

1. Діалог-розпитування (Requesting Information):

Student A: How was your summer vacation in Spain?

Student B: It was incredible! We stayed in Barcelona for two weeks.

Student A: What places did you visit there?

Student B: We explored the Sagrada Familia, Park Güell, and many other attractions.

2. Діалог-домовленість (Making Arrangements):

Student A: Would you like to join our study group for the English test?

Student B: That's a good idea! When and where do you usually meet?

Student A: We meet in the library every Wednesday after school.

Student B: Perfect! What topics are you planning to review this week?

3. Діалог-обмін враженнями (Sharing Impressions):

Student A: Did you enjoy the school concert yesterday?

Student B: Yes, it was amazing! The choir performance was outstanding.

Student A: I loved the piano solo too. What was your favorite part?

Student B: The jazz band really impressed me. They've improved so much since last year.

У процесі формування діалогічного мовлення надзвичайно важливим є ретельний та продуманий відбір лексичного матеріалу, який має бути адаптований до когнітивних можливостей та психологічних особливостей учнів сьомого класу. Саме в цей період підлітки активно формують власну ідентичність, розширюють світогляд та починають глибше цікавитися різноманітними аспектами життя. Тому словниковий запас, який пропонується для вивчення, повинен відображати їхні інтереси та потреби у спілкуванні. Важливо включати не лише базову лексику, але й сучасні розмовні вирази, ідіоми та фрази, які активно використовуються у реальному спілкуванні. Підбираючи лексичний матеріал, варто враховувати принцип частотності вживання слів, їх комунікативну цінність та можливість застосування у різних контекстах. Тематика діалогів має охоплювати широкий спектр реальних ситуацій, з якими зустрічаються сучасні підлітки: від повсякденного шкільного життя до обговорення глобальних проблем людства. Особливу увагу потрібно приділяти темам, які резонують з інтересами семикласників: соціальні мережі та їх роль у сучасному світі, популярні відеоігри та додатки, музичні тренди, спортивні події, екологічні виклики сучасності, подорожі та культурний обмін. Важливо, щоб теми були не лише цікавими, але й мали практичну цінність, допомагали учням розвивати критичне мислення та формувати власну позицію щодо різних аспектів життя.

Створення сприятливого психологічного клімату на уроці є фундаментальною умовою успішного навчання діалогічного мовлення. Це

передбачає формування атмосфери довіри, взаємоповаги та підтримки, де кожен учень відчуває себе цінним учасником навчального процесу. Вчитель має приділяти особливу увагу емоційному стану учнів, враховувати їхні індивідуальні особливості та рівень мовної підготовки. Для досягнення цієї мети важливо використовувати усе розмаїття інтерактивних методів навчання, які стимулюють активну участь всіх учнів у навчальному процесі. Рольові ігри дозволяють учням «приміряти» різні соціальні ролі та практикувати мовлення у безпечному середовищі. Проектна діяльність розвиває навички командної роботи та креативність, дозволяє учням проявити свої таланти та інтереси. Парна та групова робота сприяє розвитку навичок співпраці та взаємодопомоги. Важливо регулярно змінювати форми роботи та партнерів для спілкування, щоб учні мали можливість взаємодіяти з різними однокласниками та розвивати гнучкість у спілкуванні. Учитель має виступати фасилітатором навчального процесу, створюючи ситуації успіху для кожного учня та надаючи конструктивний зворотний зв'язок, який мотивує до подальшого вдосконалення мовленнєвих навичок.

Ефективність формування навичок діалогічного мовлення значною мірою залежить від систематичності практики та правильної організації роботи на кожному етапі. Важливо забезпечити поступове зменшення опор та збільшення самостійності учнів у побудові діалогів.

Серед ефективних підходів до формування діалогічного мовлення здобувачів 7 класу варто виокремити систему роботи з використанням флеш-карток, сценаріїв діалогів та рольових ігор, що забезпечують комплексний розвиток мовленнєвих навичок.

У контексті навчання іноземної мови в середній школі метод флеш-карток набуває особливого значення, враховуючи психологічні особливості учнів підліткового віку. Дослідження вікової психології [75] підкреслюють, що учні 12–13 років краще засвоюють новий матеріал через візуалізацію та активну взаємодію з однолітками, тому впровадження методу флеш-карток у навчальний процес є ефективним та потребує врахування наступних аспектів:

Тематична відповідність: Теми для флеш-карток повинні відображати реальні комунікативні ситуації, характерні для підліткового віку:

“At the Cinema” (вибір фільму, купівля квитків)

“School Life” (розклад, улюблені предмети, шкільні події)

“Hobbies and Free Time” (спорт, музика, комп’ютерні ігри)

“Social Media” (спілкування онлайн, обмін враженнями)

Структура навчальних наборів: Приклад набору флеш-карток “At the Cinema”:

Картка А (глядач):

Візуальний компонент: постер фільму

Ключові фрази: “What time does it start?”, “How much are the tickets?”

Комунікативне завдання: придбати квитки на вечірній сеанс

Картка Б (касир):

Візуальний компонент: розклад сеансів

Необхідні фрази: “The next showing is...”, “Would you prefer...”

Лексика: schedule, ticket price, showtime, seat number.

Загалом використання методу флеш-карток у процесі формування діалогічного мовлення учнів сьомого класу демонструє високу ефективність за умови систематичного та методично обґрунтованого впровадження. Позитивним аспектом є адаптивність даного методу до різних рівнів мовної підготовки учнів та можливість його інтеграції з іншими інтерактивними методами навчання.

За умови того, що система оцінювання включає оцінку використання тематичної лексики, правильності побудови реплік, швидкості реакції та інтерактивності, дозволяє об’єктивно відстежувати прогрес кожного учня та своєчасно вносити корективи у навчальний процес, вона забезпечує комплексний підхід до моніторингу навчальних досягнень. Важливим елементом є прозорість критеріїв оцінювання, що сприяє формуванню в учнів навичок самооцінювання та взаємооцінювання.

Портфоліо учня, що формується в процесі роботи з флеш-картками, стає ефективним інструментом відстеження індивідуального прогресу та джерелом мотивації до подальшого вдосконалення мовленнєвих навичок. Регулярний моніторинг досягнень через різні форми контролю забезпечує системність у роботі та дозволяє підтримувати стабільно високий рівень залученості учнів до навчального процесу.

Особливої уваги заслуговує психологічний аспект використання флеш-карток, який проявляється у створенні комфортного навчального середовища, де кожен учень має можливість практикувати мовлення у безпечних умовах, поступово нарощуючи впевненість у використанні іноземної мови. Емоційний комфорт, який забезпечується через візуальну підтримку та чітку структуру завдань, сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання англійської мови та розвитку комунікативної компетентності в цілому.

Таким чином, метод флеш-карток у поєднанні з розробленою системою оцінювання створює ефективне навчальне середовище, яке відповідає сучасним вимогам до організації навчального процесу та забезпечує досягнення запланованих результатів навчання. Подальші дослідження можуть бути присвячені вивченню можливостей інтеграції цифрових технологій у роботу з флеш-картками та розробку додаткових стратегій підтримки учнів з різними навчальними стилями та потребами.

Іншим ефективним методом формування діалогічного мовлення є використання сценаріїв діалогів та рольових ігор у навчальному процесі сьомого класу. Дослідження К. Андерсон та П. Сміт [41] підтверджують, що інтеграція цих методів особливо ефективна в роботі з учнями підліткового віку, враховуючи їхню природну схильність до драматизації та потребу в соціальній взаємодії.

Методологічна база сценаріїв діалогів базується на принципі поступового ускладнення комунікативних завдань. Початковий етап передбачає роботу з частково керованими діалогами, де учням надаються

опорні фрази та лексичні одиниці. Наприклад, у сценарії “At the Sports Club” учням пропонується наступна структура:

Student A (Visitor)

Goal: To inquire about sports sections and enroll in a training program.

Key phrases:

“I’m interested in joining...”

“What equipment do I need?”

“When are the training sessions?”

Essential vocabulary: sports equipment, schedule, membership, training

Possible dialogue:

Students A. “Hello, I’m interested in joining a sports section. What options do you have available?”

Student B. “I’m thinking about trying out the basketball team. What equipment do I need for that?”

Students A. “When are the training sessions held? And how much is the membership fee? “

Student B (Administrator)

Goal: To provide information and assist with registration.

Key phrases:

“We offer several options... “

“The sessions are held...”

“You will need..”

Essential vocabulary: available times, membership fee, registration, requirements

Possible dialogue:

“Hello! We offer a variety of sports sections, including basketball, volleyball, and swimming. Which one interests you the most?”

“For basketball, you’ll need a pair of sneakers and comfortable athletic clothing. We also provide basketballs for use during the sessions”.

“The basketball training sessions are held on Tuesdays and Thursdays from 5 PM to 6:30 PM. The membership fee is \$20 per month”.

Expanded conversation:

Student A: “I’m interested in joining the basketball team. What equipment do I need, and when are the training sessions?”

Student B: “Great choice! For basketball, you'll need a pair of sneakers and comfortable athletic clothing. We also provide basketballs for use during the sessions. The training sessions are held on Tuesdays and Thursdays from 5 PM to 6:30 PM. The membership fee is \$20 per month, which includes access to all our facilities”.

Student A: “That sounds great! How do I go about registering?”

Student B: “Just fill out this registration form, and we'll get you added to the roster. You can start attending sessions as soon as you've completed the registration process”.

Рольові ігри, як більш складний етап розвитку діалогічного мовлення, передбачають створення ситуацій, максимально наближених до реального життя підлітків. Експериментальні дослідження М. Вілсон [77] показують, що найбільш ефективними є сценарії, пов’язані з повсякденним життям учнів. Розглянемо кілька прикладів рольових ігор.

1. “Planning a Birthday Party”:

Ситуативний контекст: група друзів обговорює організацію дня народження.

Ролі: Іменинник, друзі (3–4 учні), батьки іменинника

Комунікативні завдання полягають у обговоренні дати та часу, виборі місця проведення, плануванні розваг, складанні списку гостей, обговоренні меню.

Мовленнєві функції даної гри – висловлення пропозицій, аргументація власної думки, вираження згоди/незгоди та досягнення компромісу.

2. “At the Travel Agency” – головна мета цієї рольової гри – планування сімейної відпустки. У цьому контексті нами запропоновано наступні ролі: туристичний агент, підліток, батьки підлітка.

Під час виконання завдання здобувачі повинні виконати такі комунікативні завдання: обговорення можливих напрямків подорожі, уточнення деталей проживання, обговорення вартості та умов, планування екскурсій та розваг.

Очікувані мовленнєві функції: запит інформації про тури, висловлення побажань щодо відпочинку, обговорення цін та знижок, узгодження деталей поїздки.

Приклад діалогу:

Agent: Good morning! How can I help you today?

Teen: Hi! We're looking for a family vacation package for the summer.

Parent: Yes, we'd like something with both beach activities and sightseeing.

Agent: I can suggest several destinations. What's your preferred duration and budget?

Teen: I'd love something for about two weeks. And somewhere with water sports!

Parent: And we need to make sure there are family-friendly activities.

3. «Starting a School Eco-Project».

У контексті нашого дослідження нами розроблено інструкцію для рольової гри “Формування групи для екологічного проєкту”, для якого запропоновано наступні ролі: координатор проєкту (здобувач), потенційні учасники (3–4 здобувачі), вчитель-консультант.

Цей проєкт передбачає наступні комунікативні завдання: презентація ідеї проєкту, розподіл обов'язків, планування етапів роботи, обговорення можливих результатів.

Очікувані мовленнєві функції: переконання, пропозиція ідей, обговорення термінів, узгодження думок.

4. “Tech Support”.

Сценарій технічної підтримки розгортається в контексті сучасного магазину електроніки, де головними дійовими особами виступають консультант магазину, молодий покупець-підліток та його друг. Така конфігурація учасників створює унікальну динаміку спілкування, де професійна комунікація поєднується з неформальною взаємодією.

Консультант магазину електроніки виступає в ролі експерта, який повинен продемонструвати не лише технічну компетентність, але й здатність адаптувати свою комунікацію до вікових особливостей клієнта. Його мовлення характеризується використанням професійної термінології, але водночас має бути доступним для розуміння підлітком. Типові фрази консультанта, такі як “What seems to be the problem?” та “Have you tried restarting the device?”, відображають структурований підхід до діагностики проблеми.

Покупець-підліток представляє категорію клієнтів, які часто мають базове розуміння технологій, але можуть відчувати труднощі у артикуляції технічних проблем. Його комунікативна поведінка характеризується використанням фраз на кшталт “It keeps showing an error message...”, що відображає певну розгубленість та потребу в експертній допомозі.

Присутність друга покупця додає додатковий вимір до комунікативної ситуації. Друг може виступати як неформальний посередник, допомагаючи більш чітко сформулювати проблему або навіть пропонуючи альтернативні рішення. Така триадна взаємодія створює більш комфортне середовище для підлітка-покупця.

Основні комунікативні завдання в даному сценарії розгортаються послідовно. Спочатку відбувається детальний опис технічної проблеми, де консультант використовує техніки активного слухання та уточнюючі запитання. Наступним етапом є пошук рішення, який супроводжується демонстрацією та поясненнями, що відображається у фразах типу “Let me show you how to...”.

Завершальним етапом є консультація щодо правильного використання пристрою, що має превентивний характер та спрямована на запобігання подібним проблемам у майбутньому. Лексичне наповнення діалогу характеризується поєднанням технічної термінології з розмовною мовою, що робить комунікацію більш природною та ефективною.

Оцінювання рольової гри – це складний процес, який вимагає врахування багатьох факторів. Нижче наведено можливі критерії оцінювання з розподілом балів, які можна адаптувати під конкретну рольову гру та вікові особливості учнів:

Критерії оцінювання:

Використання мови (6 балів):

Лексика: Чи використовував учень відповідну лексику для даної ситуації? Чи був словниковий запас достатнім для вираження своїх думок? (2 бали)

Грамматика: Чи були речення граматично правильними? Чи використовував учень різноманітні граматичні конструкції? (2 бали)

Вимова: Чи була вимова чіткою та зрозумілою? Чи використовував учень правильну інтонацію? (2 бали)

Розуміння ролі та ситуації (3 бали):

Розуміння завдання: Чи зрозумів учень своє завдання та роль у рольовій грі? Чи зміг він адекватно реагувати на дії інших учасників? (1 бал)

Логічність дій: Чи були дії учня логічними та послідовними в рамках заданої ситуації? (1 бал)

Вираження емоцій: Чи зміг учень передати емоції персонажа? (1 бал)

Взаємодія з іншими учасниками (2 бали):

Активність: Чи був учень активним учасником діалогу? Чи ініціював він розмову? (1 бал)

Ввічливість: Чи використовував учень ввічливі форми звертання? Чи дотримувався правил етикету? (1 бал)

Креативність (1 бал):

Оригінальність: Чи проявив учень творчий підхід до виконання завдання? Чи зміг він внести щось своє в роль?

Як проводити оцінювання:

Спостереження: Спостерігайте за учнями під час виконання завдання, звертаючи увагу на всі аспекти їхньої мовної діяльності та поведінки.

Запис: Записуйте ключові моменти виступу кожного учня, щоб потім проаналізувати їх детальніше.

Критеріальна шкала: Використовуйте критеріальну шкалу для оцінювання кожного учня за кожним критерієм.

Зворотний зв'язок: Після виконання завдання надайте учням зворотний зв'язок, зазначивши їхні сильні сторони та те, над чим їм слід попрацювати.

Моніторинг ефективності впровадження сценаріїв та рольових ігор здійснюється через:

- Аудіозапис діалогів з подальшим аналізом
- Спостереження за динамікою розвитку мовленнєвих навичок
- Анкетування учнів щодо їхнього ставлення до даних методів навчання
- Аналіз типових помилок та труднощів

Підсумовуючи усе вищесказане, можна стверджувати, що формування діалогічного мовлення є складним багатоетапним процесом, який вимагає системного підходу та врахування особливостей кожного етапу навчання. Успішне оволодіння навичками діалогічного мовлення створює міцну основу для розвитку комунікативної компетенції учнів та їхньої здатності до спонтанного спілкування англійською мовою в різноманітних життєвих ситуаціях.

2.3. Система роботи над формуванням діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО у процесі засвоєння лексики англійської мови

Для формування діалогічного мовлення у здобувачів середньої освіти 7 класу та кращого засвоєння лексичних одиниць пропонуємо використати наступні методичні розробки.

Методична розробка уроку № 1

Сфера спілкування: особистісна

Тематика ситуативного спілкування: «Making plans with friends»

Мета уроку(як намір вчителя):

- розвивати навички діалогічного мовлення учнів;
- удосконалювати вміння використовувати відповідні лексичні одиниці та граматичні структури при складанні діалогів на тему планування дозвілля;
- формувати соціокультурну компетентність.

Очікуваний результат.

Наприкінці уроку учень вміє:

- вести діалог щодо планування спільного дозвілля
- використовувати відповідні мовленнєві кліше для висловлення пропозиції та реагування на неї
- застосовувати вивчені лексичні одиниці в контексті реального спілкування.

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Форма роботи: дистанційна

Платформа: Zoom

Обладнання: підручник Prime Time 3, інтерактивна дошка, роздаткові картки з діалогами, аудіозапис, ситуативні картки.

Хід уроку:

I. Організація навчальної діяльності (2 хв).

T: Good morning, dear students! I'm glad to see you in our class today. How are you doing?

(Students respond)

T: Today promises to be an exciting day as we'll dive into something we all love - making plans with friends! But this time, we'll do it in English.

T: Before we start, let's get ourselves in the right mood. Stand up, please. Let's do a quick energy boost:

- Smile at your neighbor
- Turn to another classmate and wave
- Make a gesture like you're inviting someone to join you

Perfect! Now we're ready to begin.

II. Актуалізація опорних знань здобувачів (5 хв)

1) T: Work with your partner. Look at the pictures and find out what plans Gemma and Makayla are making for Jack's birthday. Use the keywords. Elicit the results of your work.

shopping centre

birthday party

cinema

ice skating

bowling

2). Answer the following questions:

What do you usually do in your free time?

How do you usually make plans with your friends?

3). Look at the word cloud on the board and name activities you can do with friends:

(go to the cinema, have a picnic, play video games, go shopping, etc.)

III. Формулювання мети і завдань уроку (2 хв)

T: Every day brings new opportunities for spending time with friends, and today we'll learn how to make these plans in English. By the end of our lesson, you'll be able to confidently suggest activities, respond to invitations, and arrange meetings using proper English expressions. Isn't that exciting?

IV. Мотивація навчальної діяльності (3 хв)

T: T: Have you ever tried to organize a surprise birthday party? What's the most challenging part about it?

(Students share their experiences)

T: Today, we're going to help Gemma and Makayla plan an amazing surprise birthday party for their friend Jack!

(Показує фото Джека на екрані)

T: Let's watch this short video clip where Gemma and Makayla are secretly discussing Jack's birthday plans. But wait - there's a problem! They can't decide what to do!

V. Осмислення змісту і послідовності застосування способів виконання дій (10 хв.).

1. Watch the video <http://surl.li/izhwib> Circle the best word to complete these sentences.

1. It's **Jack's** / **Gemma's** / **Makayla's** birthday next week and they are planning a surprise celebration.

2. They decide to go to the **cinema** / **ice skating** / **bowling** .

3. They are going on **Friday afternoon** / **Saturday afternoon** / **Sunday afternoon**

4. They are going to meet in front of the **bowling place** / **cinema** / **ice rink** .

5. They are going to meet at **3** / **4** / **5** o'clock.

6. Gemma isn't going to **tell anyone** / **is going to tell Jack** / **is going to tell their friends**.

2. Discuss Gemma's and Makayla's plans for Jack's birthday. Can you offer anything else? Express your

2. Complete the dialogue with phrases from the box.

How about going to the trampoline park	How about trying that new escape room
What time shall we meet	Where shall we meet
So	When shall we go

Amy: 1 _____

Ben: Hmm... I don't know. It might be too crowded on weekends.

Amy: Oh yeah, you're right. 2 _____

Ben: Oh, Sarah gets claustrophobic in small spaces.

Amy: I didn't know that! Well, what does she enjoy doing?

Ben: She loves mini-golf... What about trying that new indoor mini-golf place?

Amy: Perfect idea! I heard they have glow-in-the-dark courses. Ben: Yeah, everyone would enjoy that.

Amy: 3 _____

Ben: Does next Friday evening work?

Amy: Sure! 4 _____

Ben: Let's meet at the coffee shop next to the mini-golf place.

Amy: 5 _____

Ben: How about 6:30?

Amy: Perfect! 6 _____, next Friday at 6:30, meeting at the coffee shop before mini-golf.

Ben: Sounds great! I'll let Sarah and the others know.

VI. Осмислення, узагальнення, систематизація знань. (15 хв)

Controlled Practice (Small group work)

<https://www.liveworksheets.com/w/en/english-second-language-esl/7105190>

1. T.: You and your classmate are planning what to do in the evening on the weekend. Fill in the given table with information about your activity. Don't fill the "Guests" field for now.

Day & Time (circle one): Friday Evening, Saturday Evening, Sunday Evening
Activity:
Location:
Details
Guests:

Put your activity in the schedule below.

Friday Evening	Saturday Evening	Sunday Evening

2. Inviting Guests. Students who worked in pairs should invite their peers to come to their activity. They move around the class, ask their peers, and if their classmates agree, they put their names into the field “Guests”.

Sample dialogues:

Student A. Hello Ann. I’m going to watch a movie on Saturday Evening. Do you want to join?

Student B. Cool. What are you going to watch?

Students A. Crazy love. It’s a love story.

Useful phrases:

Suggesting & Inviting	Accepting (YES)	Refusing (NO)
Would you like to go to...?	That sounds great!	Sorry, I can't
How about going to...?	I'd love to!	I'm afraid I'm busy
Let's meet at...	Sure, why not?	Maybe another time?
Why don't we...?	Count me in!	I wish I could, but...
Shall we...?	Yes, that works for me	That doesn't work for me
Are you free on...?	Great idea!	I have other plans
Do you want to...?	That would be fun!	Sorry, I have to...
What about...?	I'm free then	Unfortunately, I can't

VII. Підсумки уроку (3 хв)

T: Today we've learned how to make plans with friends in English. Let's review what we've covered:

Phrases for making suggestions

Accepting and refusing invitations

Creating natural dialogues

VIII. Рефлексія (2 хв)

Complete the sentences:

Today I learned...

I can now...

I need to practice more...

IX. Домашнє завдання

- 1). Create a dialogue about planning a weekend activity with your friend (6 - 8 exchanges)
- 2). Learn the useful phrases we practiced today
- 3). Record your dialogue with a partner using your phone

Методична розробка уроку № 2

Сфера спілкування: особистісна

Тематика ситуативного спілкування: “Hobbies that would surely surprise you”

Мета уроку (як намір вчителя):

- розвивати навички діалогічного мовлення учнів через обговорення незвичайних хобі;
- удосконалювати вміння використовувати відповідні лексичні одиниці та граматичні структури при складанні діалогів;
- формувати соціокультурну компетентність та толерантне ставлення до різноманітних захоплень.

Очікуваний результат.

Наприкінці уроку учень вміє:

- вести діалог про незвичайні хобі
- використовувати відповідні мовленнєві кліше для висловлення здивування, зацікавленості та розпитування про хобі
- застосовувати вивчені лексичні одиниці в контексті реального спілкування

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань

Форма роботи: дистанційна

Платформа: Zoom

Обладнання: інтерактивна дошка, картки з описами незвичайних хобі, відеофрагмент про незвичайні хобі, роздаткові матеріали з діалогами

Хід уроку:

I. Організація навчальної діяльності (2 хв)

T: Good morning, everyone! How are you today? I hope you're ready for something extraordinary!

(Students respond)

T: Let's start with a fun warm-up. Everyone stand up! When I say a hobby, jump if you think it's unusual and stay still if you think it's common:

- Reading books (stay still)
- Collecting belly button fluff (jump)
- Playing football (stay still)
- Extreme ironing (jump)
- Mount cycling (jump)
- Swimming (stay still)

II. Актуалізація опорних знань (5 хв)

1) Can you name the hobbies below? Which of them do you like?

2. Brainstorming:

T: What's the strangest hobby you've ever heard of?

(Students share their ideas)

III. Формулювання мети і завдань уроку (2 хв)

T: Today, we are going to explore some fascinating and unusual hobbies from around the world. We will learn how to discuss them in English and how to show interest in other people's unique interests.

IV. Мотивація навчальної діяльності (3 хв)

T: Did you know that some people collect train numbers or fight beetles as their hobby? Let's discover some of the world's most unusual and interesting hobbies today!

V. Осмислення змісту і послідовності застосування способів виконання дій (10 хв)

1. Quick Quiz:

T.: Use your mobile Phone. Follow the link and match these cool and unusual hobbies with what they mean! <https://wordwall.net/ru/resource/80747978> Drag pictures to connect each hobby with its correct description:

Geocaching • Using maps and GPS to find hidden treasure boxes outdoors

Trainspotting • Taking pictures of trains and writing down their numbers

Cloud watching • Looking at the sky to find shapes in clouds, like animals or faces

Beetle fighting • A sport in some Asian countries where special beetles compete with each other.

Extreme ironing • Ironing clothes in dangerous or unusual places like mountains or underwater

Soap carving • Making tiny beautiful sculptures from bars of soap using small tools

Competitive duck herding • A sport where people and their dogs guide ducks through obstacles

Wordwall Create better lessons quicker My Activities My Results Create Activity

0:04

 Trainspotting	 Soap carving	<input type="text"/>	Ironing clothes in dangerous or unusual places like mountains or underwater	<input type="text"/>	Looking at the sky to find shapes in clouds, like animals or faces
 Competitive duck herding	 Beetle fighting	<input type="text"/>	Making tiny beautiful sculptures from bars of soap using small tools	<input type="text"/>	A sport where people and their dogs guide ducks through obstacles
 Geocaching	 Cloud watching	<input type="text"/>	A sport in some Asian countries where special beetles compete with each other.	<input type="text"/>	Taking pictures of trains and writing down their numbers
 Extreme ironing		<input type="text"/>	Using maps and GPS to find hidden treasure boxes outdoors		

Submit Answers

Windows taskbar: Поиск, T., S., W, U., P., U.

2. Listen to the interview <https://www.cambridgeenglish.org/learning-english/activities-for-learners/a2i001-an-unusual-hobby> and answer the questions: What is your hobby? How long have you been growing bonsai trees? What is a bonsai tree? Who lives in London?

3. Work in pairs asking about hobbies:

- What are you interested in...?
- How long have you been doing this?
- What's the best thing about your hobby?

VI. Осмислення, узагальнення, систематизація знань (15 хв)

1. Dialogue Building (Pair work)

Each pair gets a card with an unusual hobby. Create a dialogue using the following pattern:

A: Introduces their strange hobby

B: Shows surprise and asks questions

A: Explains more details

B: Shows interest and asks follow-up questions

Teachers can use flashcards

<p>Card 1</p> <p>Student A: Introduces their strange hobby Student B: Shows surprise and asks questions Student A: Explains more details Students B: Shows interest and asks follow-up questions</p>
<p>Card 2</p> <p>Student A -Reporter: Prepare 3 questions about the hobby Student B - Hobbyist: Tell about your unique hobby Student A -Reporter: Write a short news report about this interview</p>
<p>Card 3</p> <p>Student A interview Student B asking question: What equipment you need Where you do it Why you love it Tell one interesting fact about your hobby</p>

2. Role Play “Hobby Exhibition”

Students walk around the class, introducing their unusual hobbies to others using dialogue patterns learned.

Useful phrases:

Starting conversation:

- “Would you like to hear about my unusual hobby?”

- “Have you ever heard of...?”

Showing interest:

- “Tell me more about it!”

- “That sounds incredible!”

- “I had no idea such a hobby existed!”

VII. Підсумки уроку (3 хв)

T: Today we've learned about various unusual hobbies and how to discuss them in English. Let's review what we've covered:

- Vocabulary related to unusual hobbies
- Phrases for expressing surprise and interest
- Question patterns for asking about hobbies

VIII. Рефлексія (2 хв)

Complete the emoji feedback:

😊 Today I learned...

🤔 The most surprising thing was...

💡 I want to know more about...

IX. Домашнє завдання

- 1) Create a presentation about an unusual hobby you'd like to try (2-3 minutes)
- 2) Write a dialogue between two people discussing their unusual hobbies (8-10 exchanges)
- 3) Learn the phrases we practiced today.

Висновки до розділу 2

У результаті проведеного у другому розділі дослідження теорії і практики формування діалогічного мовлення учнів 7 класу під час засвоєння лексичного матеріалу можна зробити наступні висновки.

Здійснений аналіз чинних навчальних програм з англійської мови для закладів загальної середньої освіти (5–9 класи), розроблених під керівництвом І. Зимомрі та В. Редька, засвідчив, що формування діалогічного мовлення розглядається як один із пріоритетних напрямів мовної підготовки учнів. Програми передбачають системний підхід до розвитку діалогічних умінь у тісному взаємозв'язку з опануванням лексичного матеріалу.

Детальне вивчення підручників О. Карпюк, А. Несвіт для 7 класу та навчального комплексу Prime Time 3 показало, що вони містять різноманітний методичний інструментарій для формування діалогічного мовлення. Зокрема, встановлено наявність:

- системи вправ для поетапного формування діалогічних умінь;
- автентичних зразків діалогічного мовлення;
- комунікативних ситуацій, що стимулюють діалогічну взаємодію;
- лексичного матеріалу, організованого за тематичним принципом.

Наше дослідження показало, що підручник А. Несвіт має кілька суттєвих недоліків. Основним є перевантаженість лексичним матеріалом окремих розділів, що ускладнює його ефективне засвоєння. Кількість нових лексичних одиниць, які вводяться на деяких уроках перевищує рекомендовані програмами норми, що може призводити до поверхневого засвоєння поданого матеріалу. Також ми виявили недостатню кількість завдань з певних тем для автоматизації лексичних навичок перед їх використанням у діалогічному мовленні.

У межах дослідження було розроблено методичні рекомендації щодо формування діалогічного мовлення учнів 7 класу ЗЗСО під час засвоєння лексичних одиниць на уроках англійської мови. Запропоновані рекомендації ґрунтуються на поетапному підході до формування діалогічних умінь та включають детально розроблену систему завдань для кожного етапу. Особливу увагу приділено впровадженню сучасних методик формування діалогічного мовлення, зокрема:

- використанню флеш-карток для семантизації та активізації нової лексики в діалогічному мовленні;
- застосуванню рольових ігор як засобу створення природних комунікативних ситуацій;
- розробці та впровадженню навчальних сценаріїв, що моделюють реальні ситуації спілкування.

У третьому підрозділі другого розділу представлено розроблені нами методичні розробки поурочних планів для 7 класу, основним фокусом яких є формування діалогічного мовлення. Ці плани враховують сучасні вимоги до проведення уроків англійської мови та спрямовані на практичне застосування теоретичних засад формування діалогічного мовлення. У поурочних планах передбачено систематичну роботу з розвитку діалогічних умінь через різноманітні форми роботи, включаючи парну та групову взаємодію, проектну діяльність та інтерактивні завдання. Особливу увагу приділено інтеграції

нової лексики в комунікативні ситуації та забезпеченню природного контексту для її використання в діалогічному мовленні.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволили отримати наступні висновки:

1. На основі аналізу лінгвістичної літератури уточнено сутність понять «діалог» і «діалогічне мовлення». Встановлено, що діалогічне мовлення є ключовим компонентом комунікативної компетентності та характеризується ситуативністю і спонтанністю, вимагаючи від мовців швидкого реагування на репліки співрозмовника. Лінгвістичний аналіз діалогу виявляє його складну структуру, що включає лексичні, граматичні, фонетичні та прагматичні аспекти.

2. Визначено лінгвістичні особливості навчання лексики англійської мови через комплексний підхід, що передбачає інтеграцію взаємопов'язаних аспектів. Семантичний аспект забезпечує глибинне розуміння значень слів та їх контекстуального вживання, що є основою для побудови осмисленого діалогу. Морфологічний компонент сприяє розвитку навичок аналізу структури слів та словотворення, збагачуючи активний словниковий запас учнів. Фонетичний аспект є критичним для формування правильної вимови та розуміння усного мовлення, що безпосередньо впливає на якість діалогічної взаємодії. Синтаксичний аспект допомагає учням ефективно використовувати лексику в побудові граматично коректних речень. Прагматичний компонент зосереджується на використанні лексики в реальних комунікативних ситуаціях, а соціолінгвістичний – враховує соціальні та культурні фактори у використанні лексики. Інтеграція цих аспектів у навчальний процес забезпечує всебічний розвиток мовних навичок учнів через контекстуалізоване навчання, використання автентичних матеріалів та інтерактивних методів.

3. Обґрунтовано лінгводидактичні засади формування діалогічного мовлення через інтеграцію комунікативного та лексичного підходів. Комунікативний підхід забезпечує створення реалістичних ситуацій

спілкування, а лексичний підхід наголошує на важливості вивчення лексичних блоків, колокацій, сталих виразів та ідіом.

4. Здійснений аналіз чинних навчальних програм з англійської мови для закладів загальної середньої освіти (5-9 класи), розроблених під керівництвом І. Зимомрі та В. Редька, засвідчив, що формування діалогічного мовлення розглядається як один із пріоритетних напрямів мовної підготовки учнів. Програми передбачають системний підхід до розвитку діалогічних умінь у тісному взаємозв'язку з опануванням лексичного матеріалу. Детальне вивчення підручників О. Карпюк, А. Несвіт для 7 класу та навчального комплексу Prime Time 3 показало наявність системи вправ для поетапного формування діалогічних умінь, автентичних зразків діалогічного мовлення, комунікативних ситуацій, що стимулюють діалогічну взаємодію, та лексичного матеріалу, організованого за тематичним принципом. Водночас виявлено недоліки в підручнику А. Несвіт, зокрема перевантаженість лексичним матеріалом окремих розділів, що ускладнює його ефективне засвоєння, та недостатню кількість завдань з певних тем для автоматизації лексичних навичок перед їх використанням у діалогічному мовленні.

5. Розроблено методичні рекомендації щодо формування діалогічного мовлення учнів 7 класу, які ґрунтуються на поетапному підході до формування діалогічних умінь. Запропоновано використання флеш-карток як ефективного інструменту для семантизації та активізації нової лексики в діалогічному мовленні, що сприяє кращому запам'ятовуванню та швидшому відтворенню лексичних одиниць у процесі комунікації. Обґрунтовано доцільність застосування рольових ігор як засобу створення природних комунікативних ситуацій, що дозволяє учням практикувати діалогічне мовлення в умовах, наближених до реального спілкування. Розроблено та впроваджено навчальні сценарії, які моделюють реальні ситуації спілкування та забезпечують контекстуалізоване використання вивченої лексики. Особливу увагу приділено інтеграції інтерактивних методів навчання та використанню

сучасних освітніх технологій для підвищення ефективності формування діалогічних умінь.

6. Створено систему завдань для розвитку діалогічного мовлення через розробку поурочних планів, що передбачають систематичну роботу з розвитку діалогічних умінь, різноманітні форми роботи, інтеграцію нової лексики в комунікативні ситуації та забезпечення природного контексту для використання лексики в діалогічному мовленні.

Проблема формування діалогічного мовлення у процесі засвоєння лексики на уроках англійської мови в 7 класі ЗЗСО не вичерпується результатами нашого дослідження. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в поглибленому вивченні засобів розвитку діалогічного мовлення, створенні навчально-методичного забезпечення з урахуванням сучасних освітніх технологій та потреб учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бігич О. Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2006. 200 с.
2. Бориско Н. Ф. Методика формування іншомовної фонетичної компетенції. *Іноземні мови*. 2011. № 3. С. 3–14.
3. Вишневецький О. І. Методика навчання іноземних мов: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 206 с.
4. Гальскова Н.Д. Сучасна методика навчання іноземних мов. Київ: Ленвіт, 2017. 287 с.
5. Державний стандарт базової середньої освіти (Постанова КМУ від 30.09.2020 р. № 898) URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti> (дата звернення: 30.08.2024).
6. Задоржна І. П. Розвиток у майбутніх учителів англійської мови вмінь проводити рефлексію щодо формування у школярів іншомовної компетентності в діалогічному мовленні. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18, Т. 1. С. 89–93.
7. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією. Тернопіль: ТНПУ, 2020. 296 с.
8. Зимомря І. М., Шаргун В. В., Зимомря М. І. Навчальна програма “Англійська мова” для закладів загальної середньої освіти. 5–9 класи. Київ : МОН України, 2017. 32 с.
9. Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В. Розвиток професійно-методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови: проблемні завдання. Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2010. 221с.
10. Карпюк О. Д. Англійська мова (7-й рік навчання) : підруч. для 7 кл. закл. загал. серед. освіти. Тернопіль : Астон, 2020. 256 с.

11. Корнева З. М., Ловгач Г. В. Використання смарт-технологій у навчанні професійно орієнтованого діалогічного мовлення студентів технічних спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 67, № 5. С. 81–91.
12. Коробейнікова Т. І. Формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 225 с.
13. Кравченко Т. М. Формування англомовної лексичної компетентності в говорінні учнів середньої школи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: Педагогіка. 2016. № 2 (17). С. 120–125.
14. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ, Ленвіт, 2013. 590 с.
15. Методика формування іншомовної фонетичної компетенції / Н. Ф. Бориско. *Іноземні мови*. 2011. № 3. С. 3–14.
16. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В.) (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795) URL: <http://surl.li/rdohcм>
17. Несвіт А. М. *English 7: підруч. для 7 кл. закл. загал. серед. освіти*. Київ : Генеза, 2020. 240 с.
18. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
19. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2019. 320 с.
20. Павленко А. *Emotions and Multilingualism*. Cambridge University Press, 2005. 304 p.

21. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за ред. Ніколаєвої С. Ю. Ірпінь : Видавець Романенко Л. Л., 2016. 398 с.
22. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#Text> (дата звернення: 30.08.2024).
23. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392. Дата оновлення: 21.08.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>
24. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. № 776. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 15.09.2024).
25. Про методичні рекомендації про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році : *Лист Міністерства освіти і науки України від 08.08.2023 р. № 1/9530-23 / Міністерство освіти і науки України.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-pro-vikladannya-navchalnih-predmetiv-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-u-20232024-navchalnomu-roci>
26. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 2 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.09.2024).
27. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.09.2024).

28. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення 15.09.2024).
29. Редько В. Г., Полонська Т. К., Пасічник О. С. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Іноземні мови. 5–9 класи. Київ : МОН України, 2017. 36 с.
30. Редько В. Конструювання змісту підручників з іноземних мов: теорія і практика : монографія. Київ: Педагогічна думка, 2017. 628 с
31. Рекомендація № 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) “Про основні компетенції для навчання протягом усього життя” від 18 грудня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text (дата звернення: 15.09.2024).
32. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. С. 128
33. Склярєнко Н.К. Сучасні підходи до навчання іноземних мов. Харків: Основа, 2021. 296 с.
34. Словник-довідник з української лінгводидактики / За ред. М. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. С. 67
35. Гарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навч. посіб. Київ: Фірма «ІНКОС», 2006. 248 с.
36. Гарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Київ: Фенікс, 2019. 248 с.
37. Черниш В. В. Контроль рівня сформованості компетенції у діалогічному мовленні. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 9–16.
38. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2012. № 4(72). С. 11–27.
39. Щербина М. Б. Формування англomовної комунікативної компетентності у говорінні учнів середньої школи на основі когнітивної методики. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21, Т. 3. С. 69–73.

40. Alcke E. Vocabulary Learning Strategies in the Foreign Language Classroom. Peter Lang, 2009. 220 p.
41. Anderson K., Smith P. Dialogue Scenarios in Language Teaching. *Teaching Methodology Review*, 2024, 15(3), 234–256.
42. Beacco J., Byram M., Cavalli M., Coste D. Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education. *The right of learners to quality and equity in education – the role of linguistic and intercultural competencies : forum proceedings*. Geneva, 2–4 Nov. 2010. Geneva, 2010. 100 p.
43. Boone E., Polston K. Morphological analysis in the classroom: Building students' vocabulary through word study. *Journal of Education and Learning*, 2017. 6(4), P.168–176.
44. Чен Ванг The Impact of Virtual Reality on Dialogic Speaking Skills in EFL Classrooms. *Computer Assisted Language Learning*, 2022. 35(5), 1023-1042. <https://doi.org/10.1080/09588221.2022.2033758>
45. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching. Assessment. Companion volume. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2020. 274 p. URL: <https://rm.coe.int/common-european%20-86framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> (дата звернення 09.09.2024).
46. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Council of Europe. Cambridge University Press, 2001. 260 p.
47. Derwing T. M., Munro M. J. Pronunciation Fundamentals: Evidence-based perspectives for L2 teaching and research. John Benjamins Publishing Company, 2015. 256 p.
48. Dewaele J. M., Chen X., Padilla A. M., Lake, J. The flowering of positive psychology in foreign language teaching and acquisition research. *Frontiers in Psychology*, 2015. №10, P. 21-28.

49. Dewey M., Leung C. Sociocultural and intercultural dimensions of language pedagogy. *RELC Journal*, 2021. 52(1). P. 3-11.
50. Elbro C., Bucci M. P. Linking syntax to vocabulary acquisition: A study on second language learners. *Reading and Writing*, 33(5), 2020. P. 1211-1234.
51. Encyclopedia of Modern Ukraine. URL : <https://esu.com.ua/article-24455> (date of access: 15.09.2024).
52. Evans V., Dooley J. Prime Time 3: Student's Book. Newbury: Express Publishing, 2020. 160 p.
53. From linguistic diversity to plurilingual education : Guide for the development of language education policies in Europe. *Executive Version*. Strasbourg, 2007. URL : <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a892c> (date of access: 15.09.2024).
54. From Linguistic Diversity to Plurilingual Education: Guide for the Development of Language Education Policies in Europe. *Council of Europe*, 2007. URL: <https://rm.coe.int/16806a892c> (date of access: 25.09.2024).
55. García-Pinar A., Pallejà-López C. Enhancing Dialogic Competence through Task-Based Language Teaching in Online EFL Classes. 2024. *ELT Journal*, 78(1), 55-65. <https://doi.org/10.1093/elt/ccad011> (date of access: 25.09.2024).
56. Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education. *Council of Europe*, 2016. URL: <https://rm.coe.int/16806ae621> (date of access: 15.10.2024).
57. Hirsh D., Coxhead A. Teaching and learning vocabulary for academic purposes. In *The Routledge handbook of vocabulary studies* Routledge. 2020. P. 289–303.
58. Jenkins J. *The Phonology of English as an International Language*. Oxford: Oxford University Press, 2000. p. 208.
59. Karmiloff-Smith A., Honer S. Integrating lexical and syntactic knowledge in language acquisition: A developmental perspective. *Language Learning*, 68(S1), 2018. P. 5–26.

61. Krashen S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. Pergamon Press, 1982. 202 p.
62. Kim H., Lee J. Integrating Artificial Intelligence Chatbots for Enhancing Dialogic Speaking Skills in EFL Context. *TESOL Quarterly*, 57(2). 2023. P. 456-479. <https://doi.org/10.1002/tesq.3185>
63. Lipinska I. The Influence of Morphological Awareness on ESL Reading Comprehension. *Journal of Language and Linguistic Studies*. 2017. 13(2), 411-425.
64. Matthews P. Generative Grammar and Linguistic Competence (RLE Linguistics B: Grammar). London : Routledge, 2014. 112 p.
65. McCombs J., Kalla R. Individualizing vocabulary instruction: Meeting learners where they are. *TESOL Journal*. 2022. 13(1), 45-59.
66. Mercer S., Dörnyei, Z. Engaging language learners in contemporary classrooms. Cambridge University Press. 2020. 208 p.
67. Nation P. Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge University Press, 2013. 477 p.
68. Pavlenko A. Emotions and Multilingualism. Cambridge University Press, 2005. 304 p.
69. Paradis C. Is the Notion of Linguistic Competence at All Relevant in Cognitive Linguistics? *Annual Review of Cognitive Linguistics*, 2003. №1. P. 207-231. URL: <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/5820966/2227040> (date of access: 01.11.2024).
70. Puimanova M., Maide A. The role of emotions in foreign language learning: A neurolinguistic perspective. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(2). 2018. P. 385-399.
71. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC). *Official Journal of the European Union*. 2006. L 394. P. 10-18.

72. Saito K. Effects of instruction on L2 pronunciation development: A synthesis of 15 quasi-experimental intervention studies. *TESOL Quarterly*. 2012. 46(4), 842-854.
73. Schmitt N. Understanding vocabulary acquisition, instruction, and assessment: A research agenda. *Language Teaching*. 2019. 52(2), 261-274.
74. Smith A., Johnson K. Peer-to-Peer Dialogic Feedback in Online English Language Learning Environments. *Language Learning & Technology*, 25(3). 2021. P. 120-141. <http://dx.doi.org/10125/44734>
75. Thompson R. Interactive Methods in Language Teaching. *Applied Linguistics*, 12(2). 2024. P. 145-168.
76. Ward C., Sinha V. Integrated approaches to vocabulary acquisition: Bridging syntax, pragmatics, and sociolinguistics. *Annual Review of Applied Linguistics*, 42, 2022. P. 110-130.
77. Wilson, M. Role-Play Activities in Secondary Education. *Educational Psychology Journal*, 28(4). 2024. P.167-189.
78. Wong L. L., Hyland K. Faces and voices: Identity and language learning. *Applied Linguistics Review*, 8(2-3), 2017. P. 307-331.
79. Young Della. Implementing a Lexical Approach in the EFL Classroom. *TESOL Journal*. 2021. vol. 12, №. 2. P. 120-135.